

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUC

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

HANA SRNSKÁ

VI. ročník – kombinované studium

Obor: Pedagogika – správní činnost

**GENDEROVÉ STEREOTYPY PARTNERSKÝCH A
RODINNÝCH VZTAHŮ V SOUČASNÉ KULTUŘE**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Neumeister, Ph. D.

Olomouc 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „ Genderové stereotypy partnerských a rodinných vztahů v současné kultuře“ vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a použila jen uvedených pramenů a zdrojů.

V Olomouci 5. 4. 2010

.....
Srnská Hana

Poděkování

Děkuji Mgr. Pavlu Neumeisterovi, Ph.D. za odborné vedení, konzultace, vstřícnost, ochotu a trpělivost při zpracování mé diplomové práce s názvem „ Genderové stereotypy partnerských a rodinných vztahů v současné kultuře.“

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Původ a vývoj problematiky gender.....	8
2.1 Co je gender.....	8
2.2 Přehled základních sociologických teorií.....	9
2.2.1 Strukturální funkcionalismus.....	9
2.2.2 Stručně o feminizmu.....	10
3. Genderová socializace v průběhu života jedince – učení se gender rolí.....	12
3.1 Biologické faktory ovlivňující vznik pohlaví.....	12
3.2 Fyziologické a psychologické odlišnosti mužů a žen (problematika mužského a ženského mozku).....	13
3.3 Teorie vzniku genderové identity.....	16
3.4 Počátky socializace v průběhu dětství.....	21
3.5 Puberta a období adolescence.....	24
4. Genderové aspekty v oblasti intimních vztahů.....	27
4.1 Žena jako objekt.....	27
4.2 Muž jako subjekt.....	29
4.3 Sexualita a různé podoby intimních vztahů.....	31
4.3.1 Rozdílná sexualita mužů a žen.....	31
4.3.2 Partnerství (manželství) muže a ženy.....	33
4.3.3 Soužití homosexuálních párů.....	36
4.4 Rodinný model, funkce a rozdělování rolí v rodině.....	36
4.4.1 Formy rodiny z historického pohledu.....	37
4.4.2 Obraz současné rodiny.....	39
5. Empirický výzkum.....	44
5.1 Zkoumaný vzorek.....	44
5.2 Navržené hypotézy.....	45
5.3 Vyhodnocení dotazníků pro ženy.....	46
5.4 Vyhodnocení hypotéz vztahující se k dotazníku pro ženy.....	57
5.5 Vyhodnocení dotazníku pro muže.....	58
5.6 Vyhodnocení hypotéz vztahující se k dotazníku pro muže.....	68
5.7 Vyhodnocení hypotéz vztahujících se k oběma dotazníkům.....	69
5.8 Srovnání výsledků dotazníků pro muže a ženy.....	69

6. Závěr.....	71
Seznam literatury.....	73
Seznam příloh.....	75
Annotace	

1. ÚVOD

Muži versus ženy. Dva odlišné protipóly spojující jeden svět. Dvě bytosti patřící ke stejnému živočišnému druhu a přesto s tak rozdílným vnitřním vesmírem. Lidstvo existuje již tisíce a tisíce let, prošlo vytříbeným sítím evoluce, našlo odpovědi na řadu otázek, vynalezlo spousty nových technologických postupů. Není snad nic, co by lidé nedokázali pokořit, a to co nepokoří, tomu se přizpůsobí nebo si na to alespoň zvyknou. Existují pouze dvě věci, na které si během dlouhého vývoje lidské plémě ještě nezvyklo. Ta první je smrt, snad proto, že je definitivní a nezvratná a ta druhá je pohlaví. Neschopnost přijmout fakt odlišnosti, stejní nejsme a nebudeme a podle toho jsou rozděleny i role ve společnosti.

Ať už se podíváme do kteréhokoli časového pásma naší historie, vždy byly role mužů a žen rozděleny, ať už ve prospěch jednoho či druhého pohlaví. Nikdy si však nebyly rovni. Absolutní rovnost neexistuje. Pěkně se o ni mluví, a ještě pěkněji se to poslouchá, ale bohužel je to pouhý stín lidské myšlenky, úvahy, která je správná, ale nepoužitelná v praxi. Bez chudých by nebyli bohatí, bez nemocných zdraví, bez neúspěšných úspěšní, bez podřízených nadřízení ..... bez života by nebyla smrt, bez muže žena a bez ženy muž.

Muž a žena na základě své odlišnosti tvoří jeden celek. Navzájem se přitahují a doplňují a jedině díky jejich spojení může vzniknout nový život. Jsou prostě odlišní, protože odlišní být mají. Příroda předurčila původní rozdělení rolí mužů a žen, stejně jak to učinila u většiny živočišných druhů. Člověk si tohle rozdělení postupně upravoval s vývojem společnosti. Dá se říci, že ve většině případů převládal a převládá patriarchát. Ženy s oblibou tvrdí, že mají stejné schopnosti a dovednosti jako muži a jsou značně znepokojeny svým postavením a pozicí ve společnosti. Jestli-že tomu tak opravdu je a žena je muži ve všech směrech rovna, tak měla spousty staletí na to, chod událostí otočit. Nestalo se. Proč? Chybí snad vůle a odvaha? Nebo pod nespokojeností se ve skutečnosti skrývá spokojenost s rozdělením rolí?

Cílem této práce je zmapovat a analyzovat genderové stereotypy partnerských a rodinných vztahů. Alespoň trochu přiblížit problematiku samotného genderu a genderových aspektů v současné kultuře. Zjistit nakolik jsou vzorce partnerských a rodinných vztahů ovlivněny tradičním rozdělením genderových rolí a především, jak jsou muži a ženy s tímto rozdělením spokojeni. Cílem není upozornit na společné rysy mužů a žen, ale právě na ty odlišné. Každá odlišnost má své odůvodnění a funkci. Rozdělení rolí má svůj smysl a je nezbytné pro funkčnost společnosti. V momentě, kdy se lidé naučí vnímat tento rozdíl jako klad, tak snad lépe pochopí vztahy mezi sebou, rozdělení svých rolí a fakt, že muž ženě není

nepřítelem, ale ochranou, a žena muži není přítěží, nýbrž oporou. A výsledný celek, spolu tvořící, se pak stane vstupenkou do budoucnosti lidstva.

2. PŮVOD A VÝVOJ PROBLEMATIKY GENDER

Na zemi snad neexistuje společenská skupina, národ či etnikum, v minulosti či přítomnosti, které by nedělali určité rozdíly mezi pohlavími a neodlišovali mužskou a ženskou roli a zároveň tomu nepřizpůsobovali i výchovu potomstva. Muži jsou vystavováni jiným socializačním vlivům než ženy. Jejich role se v různých společnostech značně liší, ale jsou vždy vymezeny jako komplementární, pro sebe navzájem do značné míry nepostradatelné.¹

2. 1 Co je to gender

„Gender je pojem, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojované s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa, působení gender ukazuje, že určení rolí, chování a norem vztahujících se k ženám a mužům je v různých společnostech, v různých obdobích či různých sociálních skupinách rozdílné. Jejich závaznost či determinace není tedy přirozeným, neměnným stavem, ale dočasným stupněm vývoje sociálních vztahů mezi muži a ženami.“²

Rod (anglicky „gender“) tedy vyjadřuje rozdíly mezi muži a ženami, jejichž základ spočívá v kulturních a sociálních vzorcích chování. Tento termín lze také přeložit jako sociální pohlaví. Podoba genderu je v různých společnostech velmi rozmanitá a v historickém a společensko – kulturním kontextu také proměnlivá.

Genderová role je souhrn představ o mužích a ženách, jací skutečně jsou a jací by měli být. Obsahem této role jsou různé projevy a zájmy související s vědomím příslušnosti ke skupině mužů či žen. Jedná se o vnější vyjádření rodové (genderové) identity.

Genderová identita je vnitřní složkou lidské osobnosti, je součástí našeho Já. Součástí genderové identity jsou ty obsahy rodové role, jenž jsou v souladu s vnitřním prožíváním jedince. Genderová identita je potenciálně specifická a jedinečná stejně jako identita celková.³

Genderové stereotypy jsou zjednodušeným souhrnným popisem toho jak má vypadat muž či žena. Normální muž by neměl nést žádné rysy ženskosti a naopak. Tyto stereotypy

---

1 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 13

2 OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000,

3 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 40-42

jsou univerzálně platné, protože charakteristiky tvořící genderový stereotyp sdílejí všichni příslušníci daného pohlaví. Někdy se lidé mužského či ženského pohlaví těmto stereotypním obrazům vymykají, tito jedinci pak bývají často označováni jako deviantní či abnormální, někdy je na ně však pohlíženo příznivě.⁴

2. 2 Přehled základních sociologických teorií

Přesto, že je gender jednotlivý společenský jev, bývá zkoumán a vysvětlován různými sociology různě. Sociologie je multiparadigmatická věda, tvořena řadou různých paradigmat. Dominantním paradigmatem období 40. a 60. let byl strukturální funkcionalismus, koncem 60. let se na scénu dostává paradigma feministické.⁵

2. 2. 1 Strukturální funkcionalismus

Tohle paradigma zobrazuje společnost jako stabilní, uspořádaný systém, kdy jeho členové sdílí stejné hodnoty, přesvědčení, očekávání a společnost je udržována v jakémsi stavu rovnováhy. Má-li být ve společnosti provedena změna, musí se odehrát pozvolným, evolučním procesem, prudká společenská změna jakékoli části struktury působí rozvratně a dysfunkčně. V analýze genderu strukturální funkcionalisté vychází ze skutečnosti, že se muži a ženy tělesně liší. Mezi nejvýznamnější argument odlišnosti patří – zaprvé velikost (muži jsou větší a silnější), za druhé, že ženy rodí děti a kojí je. Ke vzniku genderových rolí tedy vedou především biologické odlišnosti. Od každého jednotlivce ve společnosti je potom očekávána určitá genderová role. Role mužů a žen jsou protikladné, mají však své opodstatnění a vzájemně se doplňují. Tyto role, vznikající již v počáteční fázi lidských dějin, jsou adaptačně účinné a podporují přežití lidského druhu jako celku. Dále jsou tyto role produktem přírody a jakékoli snahy o jejich změnu mohou společnost jako celek poškodit. Tato teorie původu a vývoje genderových rolí podle strukturálních funkcionalistů je rozšířená a známá pod názvem teorie **člověka – lovce**. Vysychající klima a postupné mizení vegetace, přinutilo lidoopy sestoupit z korun stromů na zem, následovala vzpřímená chůze po dvou nohách. Volné ruce sloužily ke sběru potravy, uchopování předmětů a k používání nástrojů. Vzpřímená chůze vedla ke zúžení pánve, proto se potomstvo muselo rodit v ranějším stadiu

---

4 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 20-21

5 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 22-23

vývoje a po narození zůstávalo závislé na matce, což samicím znemožňovalo volný pohyb v terénu a stali se závislími na samcích. Tato dělba práce byla velmi účinná a v boji o přežití výrazně zvýhodněna vůči ostatním.⁶

Strukturální funkcionalismus tedy klad důraz převážně na biologické odlišnosti a z nich vyvozené genderové role. Odlišnosti mezi pohlavími prokazatelně byly, jsou a budou. Nemluvíme o nadřazenosti a podřazenosti, spíše o odlišnosti. Odlišné neznamena špatné nebo horší, ale jednoduše jiné. Nebo taky zajímavé, přitažlivé.... U většiny živočišných druhů mají samci a samice rozděleny pozice a role, proč by tedy člověk měl být výjimkou? Snad ani nejde o to, že jsou role rozděleny, ale jak jsou rozděleny. Ve prospěch koho? Kdo disponuje větší mocí? Absolutní rovnost neexistuje. A už vůbec ne, mezi mužem a ženou.

Během šedesátých let začal strukturální funkcionalismus ztrácet na své dominantnosti, začaly se objevovat společenské nepokoje, kdy jedním z podnětů, mimo jiných společenských problémů, byla i válka ve Vietnamu. Sociologové začali se zpochybňováním společnosti jako harmonického systému a výsledkem byla celá řada nových paradigmat. Velký význam pro studium genderu mělo pak paradigma feministické.⁷

2.2.2 Stručně o feminismu

Feministické paradigma klade důraz při procesu osvojování genderu nejen na biologické predispozice, ale i na proces učení. Vzhledem k tomu, že proces učení začíná ihned po narození, je tudíž nemožné vymezit přesný rozsah biologického vlivu. Gender je tedy podle feministických paradigmat spíše společensky utvářený než vrozený. Dále tu výrazně vystává i problematika sexismu. Sexismus znamená hodnocení jednoho pohlaví jako cennějšího než druhé. Podle feminismu je tím zvýhodněným pohlavím mužské. Z historického pohledu je tato skutečnost vysvětlována nízkým podílem žen mezi zaměstnanci a studenty v akademických a výzkumných institucích. Feminismus se snažil říci, že cokoli bylo doposud řečeno o zkoumání společnosti, bylo tak činěno především z pohledu mužského. Předmětem zkoumání feministů byly role žen a mužů, (hlavně postavení žen) jakožto hybatelů společnosti a jak se konkrétní společenské konstrukce genderu odrážejí v jejich životech. Podle feminismu je gender kategorií nikoli přirozenou, ale spíše společensky utvářenou, která se přenáší a reprodukuje procesem sociálního učení a jedním z prvořadých cílů by mělo být odstranění genderové nerovnosti. První vlna feminismu byla

---

6 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 23-25

7 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 28-30

zaznamenána v devatenáctém a na začátku dvacátého století přiznáním volebního práva pro ženy.⁸

Další významný mezník odlišného společensko- politického vývoje nacházíme v období okolo dvou světových válek. Evropské ženy se dostaly i do těch profesí, kde jim byl dříve znesnadněný přístup a mohli tak nahradit muže, jenž odešli do války. Oproti Americe, kde zůstávaly role mužů živitelů a žen pečovatelek. V 60. letech se situace stává neúnosnou a vrcholí hnutím za práva žen.⁹

Socioložka Judith Lorger se snažila o kategorizaci pohledů spadajících do současného feminismu. Podle ní rozlišujeme tři základní typy feministické teorie:

Teorie genderově reformní – je založena spíše na podobnostech mezi muži a ženami než na rozdílech mezi nimi, např. ženy požadují stejnou účast na politickém dění jako muži.

Patří sem například feminismus liberální, marxistický, socialistický a rozvojový

Teorie genderově motivovaného odporu – zkoumá, v čem se liší myšlení žen a mužů a vyzývá ženy, aby se vymanili z nadvlády opačného pohlaví- je tedy kladen jakýsi odpor proti genderovým vzorcům společenského řádu. Do teorií tohoto typu můžeme řadit feminismus radikální, lesbický, psychoanalytický atd.

Teorie genderově motivované vzpoury – věnuje pozornost vzájemným vztahům mezi nerovnostmi založenými na genderu, etnické příslušnosti, rase, společenské třídě, sexuální orientaci, atd. Genderová nerovnost je zkoumána jako jedna součást komplexního systému. Do této kategorie můžeme přiřadit feminismus sociální konstrukce, postmoderní, mužský feminismus atd. Celé toto klasifikační schéma ovšem není konečné. Můžeme jmenovat další a další proudy feminismu a bylo by možné utvářet řadu dalších přístupů a dělení. A právě názorová rozmanitost přináší feminismu problém zvaný „skleróza hnutí“, kdy se jeho jednotlivé složky vzájemně oddělují a zatvrzují a jsou ignorantní a kritičtí vůči kategorii jiným. V současné době se může zdát, že je feminismus na ústupu a ztrácí podporu hlavně mezi mladou generací, je to zřejmě dáno tím, že moderní ženy již získaly větší svobodu, ale v ekonomicky zaostalých či rozvojových zemích možná ještě má své opodstatnění jako tak zvaný „feminismus ve třetím světě“.¹⁰

---

8 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 30-36

9 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 15

10 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 48-52

3. GENDEROVÁ SOCIALIZACE V PRŮBĚHU ŽIVOTA JEDINCE – UČENÍ SE GENDER ROLÍ

Všichni víme, že jsou muži a ženy odlišné bytosti, sice náležící ke stejnému živočišnému druhu, avšak žijící v rozdílných světech a mluvící rozdílnou řečí. V čem se lišíme? Do jaké míry? A jaký to má dopad na naše sociální role? Když Bůh stvořil z Adamova žebra ženu, stvořil ji jako protipól k muži. Kdyby chtěl, aby byla stejná, učinil by ji tak. A to, že stejná není má své opodstatnění důvody. Muž a žena spolu tvoří celek, dvě ozubená točící se kola, do sebe zapadající, každé z nich ovšem plní jiné, ale stejně důležité úkoly a funkce. Nesnažme se tedy mezi tyto kola vkládat zbytečné klíny a dohady. Kdo je na to lépe? Kdo má lepší roli? Role nejsou horší nebo lepší, prostě jen odlišné.

Tato kapitola nás seznámí se základními biologickými, psychologickými i kulturními odlišnostmi mezi mužem a ženou a jejich genderovou socializací.

Po celý svůj život se učíme myslet, cítit, vnímat a jednat jako individuum určené pohlavím. Učíme se tomu v dětství, v období dospívání, v dospělosti i ve stáří. Jde o procesy permanentní proměny, v nichž se odhaluje řada významných zákonitostí, které určují přijetí pohlavní role jedincem a její proměny. Pohlavní rozdíly mají v životě muže a ženy nejrůznější podoby a důsledky, a to v práci i v soukromí, v rodičovství i v partnerství, ve hře i vážných věcech, ve zdraví i v nemoci. Spolupůsobení biologických, psychologických a sociologických faktorů při vzniku tzv. typicky ženského a tzv. typicky mužského chování stále ještě zůstává i do značné míry neodhaleno.¹¹

3. 1 Biologické faktory ovlivňující vznik pohlaví

Vývoj lidského jedince je nesmírně složitým procesem, jehož výsledkem je jedinečná a neopakovatelná osobnost, kterou každý z nás jsme. Obvykle se rodíme se šestačtyřiceti chromozomy z nichž je jeden pár označován jako **chromozomy pohlavní**. Primárně se podílí na utváření mužského či ženského plodu. Pohlavní chromozomy zdravého muže se skládají z jednoho chromozomu X jednoho chromozomu Y. Geneticky zdravá žena má potom dva chromozomy typu X. Tedy určení pohlaví nového jedince je výlučně v rukou mužů. Samotný proces diferenciacce začíná v šestém týdnu vývoje plodu, kdy dochází k vývoji gonády a dvou sad trubic, jedné ženské a jedné mužské. Chromozomy Y obsahují gen, který v šestém týdnu

---

11 HRDLIČKOVÁ, A. *Úvod do gender studies*. České Budějovice: VŠERS, c 2008, s. 33 -34

odstartovává sérii událostí, které vedou k vývoji mužského plodu. Po vyvinutí varlat se začnou tvořit hormony nazývané androgeny. Dva nejdůležitější androgeny se nazývají MIS (testikulární induktor pro zánik Müllerova vývodu) a testosteron. MIS vede k degeneraci ženských trubíc, testosteron podporuje růst trubíc mužských. V osmém týdnu se začne vylučovat hormon DHT (dihydrotestosteron), který zapříčiní formování vnějších genitálií. O vývoji ženského plodu se ví podstatně méně. Nepřítomnost chromozomu Y a tedy absence testosteronu vyvolá proces, kterým se zhruba ve dvanáctém týdnu těhotenství vyvinou z indiferentní gonády plodu vaječníky. Vývoj k ženství je tedy označován jako nedostatek mužského chromozomu Y. Podle nedávných výzkumů snad existuje jakási ženská genetická paralela k mužské gonádové diferenciaci, která zapříčiní vznik vaječníků. Je ovšem nutné provést ještě mnoho dalších výzkumů, aby otázka celé pohlavní diferenciaci byla více poodhalena.¹²

3. 2 Fyziologické a psychologické odlišnosti mužů a žen (problematika mužského a ženského mozku)

Tak jako je u mužů a žen výrazná pohlavní odlišnost, různé prvky odlišnosti jsou pozorovatelné i v psychice a prožívání.

Struktura mozku mužů a žen se během milionů let vyvíjela odlišně. V současnosti víme, že obě pohlaví zpracovávají informace různým způsobem, jinak uvažují, věří v odlišné věci, jinak vnímají, mají jiné priority a způsoby chování. To vše je záležitostí mozku.¹³

Rozdílů mezi ženským a mužským mozkem je spousta, mezi ten nejviditelnější patří asi velikost (mužský je větší). V dnešní době nenajdeme snad žádného z vědců, který by dosazoval přímou úměru mezi velikostí a inteligencí. Ale touha poznat jak se rozdíly v mozku mezi muži a ženami odrážejí v chování a prožívání je stále větší. Existují tvrzení, že odlišné uspořádání mozku není jen zdrojem rozdílného chování, ale může vysvětlovat i vývoj sexuální orientace. Například neurolog Simon LeVay ze svých studií zjistil, že jeden uzel předního hypotalamu (část mozku, která hraje roli při určování pohlaví) je třikrát větší u heterosexuálů než homosexuálů. Ale vraťme se k odlišnosti mužských a ženských mozků. Masa tkáně u nervových vláken, která spojuje obě hemisféry, je u žen až o 23 procent větší než u mužů, což může ovlivňovat a vysvětlovat lepší komunikaci mezi oběma mozkovými

---

12 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 62-63

13 PEASOVI, A. A B. *Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství Alman, 2001, s. 23-24

hemisférami. A ženy, kterým byly zadány série testů zaměřených na výběr slov, vykazovaly stejnou aktivitu v obou hemisférách na rozdíl od mužů, u kterých se projevovala aktivita pouze v levé hemisféře. Co to znamená v praxi? Že ženy excelují ve schopnostech verbálních a to může mít za následek zhoršování prostorových schopností (na rozdíl u mužů, kteří lépe vynikají právě v prostorových schopnostech). Dále je to důkaz toho, proč je pro ženy tak snadné vyjadřovat emoce. Jedna hemisféra ženského mozku zodpovídá za kontrolu řeči, druhá pak za emoce a výsledkem je propojení těchto hemisfér a vzájemná komunikace mezi nimi. Tato teorie ovšem nebyla potvrzena, neboť na emocích se podílí i další části mozku. Těchto příkladů může být celá řada. Ovšem jednou z hlavních otázek zůstává, zda jsou pohlavní rozdíly v mozku přítomny již při porodu nebo se vyvíjejí na základě socializačních zkušeností mužů a žen? Co když se ženy a muži v průběhu života učí zpracovávat jazyk a interpretovat prostorové vztahy různě a jejich mozky se tomu jen přizpůsobily? Každopádně jedno je jisté, mužský a ženský mozek je odlišný.

S otázkou pohlavních rozdílů v mozku se úzce pojí i otázka, jak hormony působí na chování mužů a žen.¹⁴

Člověk je víceméně obětí svého „biologického osudu“. Obecně platí, že mezi základní rozdíly mezi pohlavími patří: větší agresivita, lepší prostorová orientace a větší připravenost k nevybíravému sexuálnímu chování u mužů, u žen pak typické prosociální a demokratické chování související s jejich lepší verbální schopností. Mužský hormon testosteron zvyšuje agresivitu (připravenost k boji), zatímco ženský hormon estrogen ve spolupráci s progesteronem spíše uklidňuje, zvýrazňuje schopnost chránit potomstvo a starat se o ně.¹⁵

Bylo zjištěno, že hladiny testosteronu v krvi souvisí s i podrážděností, soutěživostí a hněvem. Vědci však stále ještě nejsou schopni přesně vysvětlit vztah mezi tímto hormonem a specificky lidským chováním.¹⁶

Zvýšená agresivita u mužů, tedy pravděpodobně vedla k tomu, že muži jsou ve většině kultur činní hlavně v mimodomácích činnostech (lov či boj), ženy zastávají domácí práce, pečují a starají se o děti.¹⁷

Podle strukturálního funkcionalismu jsou role ve společnosti rozděleny hlavně na základě biologických odlišností. V minulosti se ženy a muži navzájem doplňovali a u každého se rozvinuly právě takové schopnosti, které potřeboval pro přežití a hlavně plnění svých

---

14 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 75-80

15 PONĚŠINSKY, J. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 2 vydání. Praha: Triton, 2004, s. 14

16 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 82

17 PONĚŠINSKY, J. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 2 vydání. Praha: Triton, 2004, s. 29

povinností.

Zrak a orientace v prostoru – v dávné historii byla základem úspěchu mužů – lovců orientace na dálku, tomu fyziologicky odpovídá „tunelové vidění“ s menší schopností periferního vidění. Muži mají lépe vyvinutá centra v pravém frontálním laloku předního mozku pro prostorovou orientaci. Dobré prostorové vidění o odhad vzdálenosti je pro muže „selekční výhodou“ stejně jako robustnější postava a tlustší, méně citlivá kůže. Mužský mozek pracuje vlnovitě, střídá se fáze vysoké aktivity při každodenních stresových situacích s fází o nízké aktivity při odpočinku. Ženy - ochránkyně sídla – neustále přijímají informace a základní rys jejich orientace je na blízko a na detaily. Ženy mají široké periferní vidění a lepší barevné spektrum. Najdou v blízkém okolí drobné předměty a používají lepší popis barev. Hůře se orientují v terénu a na mapě.

Sluch – ženy slyší lépe vysoké frekvence zvuku (dětský pláč) a chápou emocionální podtext lidských zvuků, muži jsou schopni zvuk lépe zaměřit. Ženy mohou soustavně mluvit a zároveň poslouchat, mají lépe propojeny obě hemisféry a oblasti řečové a sluchové. Muži nejsou schopni dobře vnímat, jestliže je v místnosti jiný hluk. Mužský mozek je naprogramovaný, aby zachytil zvuk spojený s pohybem.

Hmat a dotyk – dívky jsou výrazně citlivější a v dospělosti mají kůži ve srovnání s muži nejméně desetkrát citlivější. Ženská kůže je tenčí a je pod ní pravidelně přítomná vrstva tuku, která v zimě zahřívá. Oxytocin je hormon podněcující potřebu dotyků a zvyšuje stahy hladké svaloviny (např. dělohy při porodu). Ženy mají receptory dotyku desetkrát citlivější než muži a proto přikládají velký význam dotýkání a hlazení. Kůže mužů je silnější a proto se na ní tvoří i méně vrásek, muži také mají nižší práh citlivosti. Dotyky jsou u člověka velmi důležité pro přežití. U opičích mláďat může nedostatek dotyků vést k depresím, nemocem a předčasnému úmrtí. Podobné je to i u zanedbávaných dětí.

Čich a chuť – lepší schopnost vnímat čichem a chutí mají ženy. Muži nejlépe rozeznávají chuť sladkou a hořkou. Ženy lépe poznají dva podtypy „sladké“, sladkou a cukrovou. Tento fakt měl opět význam pro praktický život. Ženy sbírající ovoce pro děti, musely citlivě posuzovat požitelnost a zralost plodů. Čichem a převážně podvědomě, jsou k sobě také muž a žena přitahováni a tím více, čím se liší jejich genomy. Žena dokáže odhalit čichem a chutí při líbání rozdíl v genech a výkonnost imunitního systému potenciačního otce dětí během prvních několika vteřin.

Sociální orientace – ženy díky dobré spolupráci obou hemisfér snadno poznají, kdo ve skupině lidí ke komu patří a kteří lidé se nesnášejí. Muž naopak hledá podvědomě nepřátele a hlídá si otvor pro únik. Ženy snadněji prokouknou lhaní mužů v přímém kontaktu, protože lépe čtou řeč těla. Muž díky své nedostatečné psychické citlivosti často lež ženy

nepozná. Ženy většinou předpokládají, že muž ví, co ona chce a potřebuje, a pokud muž nereaguje na jejich signály, je prostě necitlivý.¹⁸

Důkazem toho, že mužské a ženské chování je zakořeněno v mozku, je příklad chlapce, který se narodil jako jedno ze zdravých dvojčat. V osmi měsících byl jeho penis zničen při chirurgické úpravě předkožky. Po konzultaci s lékaři se rodiče rozhodli pro změnu pohlaví. V sedmnácti měsících byl změněn na dívku a byla mu naplánována celoživotní hormonální terapie. Ze začátku se dítě úspěšně socializovala jako dívka, nosilo šaty, hrálo si s panenkami. V období puberty, se ale začaly objevovat vážné emociální problémy, protože jeho vzhled i přes hormonální léčbu spíše připomínal chlapce. Dítě začalo odmítat léčbu a po té co zjistilo pravdu, tak si oddychlo a podstoupilo novou hormonální terapii, při které mu byly podávány mužské hormony, a nechalo si operativně rekonstruovat penis. Ať se lékaři snažili sebevíc, z chlapce dívku neudělali, protože jeho mozek byl naprogramován jinak.¹⁹

Znamená to tedy, že způsob naprogramování mozku a vliv hormonů jsou dva faktory, jenž do značné míry určují, jak budeme myslet, jak se budeme chovat a kým budeme, dlouho před tím, než se narodíme. Naše instinkty jsou geny, které řídí, jak se za daných podmínek budeme chovat.²⁰

3. 3 Teorie vzniku genderové identity

Existují tři teorie o genderové identitě, tedy o tom jak se děti učí, že lidé se dělí do dvou skupin, že určité věci dělají jenom chlapce a jiné jen dívky a jak zjistí do které ze skupin ono samo patří?

Mezi první patří teorie IDENTIFIKACE.

Je založena na myšlence ztotožnění se stejnopohlavím rodičem a je spjata s autorem psychoanalýzy. Autorem nejznámější psychoanalytické teorie je rakouský lékař Sigmund Freud. Podle jeho pojetí je přijetí pohlavní identity u dětí situováno do předškolního věku, děti přicházejí na svět a nejsou vybaveny psychickými dispozicemi pro vývoj pohlavní identity.²¹

Osobnostní vývoj dítěte lze rozdělit do několika stadií. U první dvou, nazývaných orální

---

18 VYSKOČIL, F. *Rozdíl mezi mužem a ženou*. Mlčení a mluvení, testosteron a estrogen. Časopis vesmír. Dostupný z <http://www.vesmir.cz/clanek/rozdil-mezi-muzem-a-zenou>

19 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 80

20 PEASOVI, A. A B. *Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách*. 1 vydání. Brno: Nakladatelství Alman, 2001, s. 25

21 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 110-111

a anální stadium, se svým chováním a prožíváním chlapci a dívky příliš neliší. Soustředují veškeré své city na matku. Zhruba ve věku od čtyř let se vývoj začíná odlišovat. Děti si uvědomují své genitálie a odlišnosti od opačného pohlaví. Začíná stadium falické, kdy se dítě chová jako rodič stejného pohlaví. Identifikuje se s ním. U chlapců bývá proces identifikace doprovázen stavem nazývaným **kastrační úzkost**. Tento stav podle Freuda znamená, že chlapcova láska k matce nabývá sexuálního charakteru a na otce pohlíží jako na svého soka. Při pohledu na matčiny pohlavní orgány usuzuje, že všechny dívky byly kastrovány a obává se stejného osudu, pokud nepřestane s otcem soupeřit. Otce vnímá jako symbol velikosti a síly, který má moc kastrovat své konkurenty. A tak se chlapec snaží otci co nejvíc podobat, ztotožnit se s ním a svoji lásku k matce realizuje zástupně, skrze svého otce.

22

Chlapec vede často s otcem vnitřní boj o přízeň matky, který Freud nazývá „Oidipovský komplex“. Je to nejtraumatičtější událost v lidském životě. Nevyřešený oidipovský komplex je podle Freuda příčinou neuróz u většiny dospělé populace. Postupně se otec nestává rivalem, ale vzorem a chlapec tak překonává svůj strach z něj. Po ztotožnění se s otcem je chlapec schopen utvořit sexuální partnerství s dalším člověkem podobným jeho matce. Podle Freuda je pohlavní identita úzce spojena se vznikem sexuální orientace. Na základě této teorie lze i lépe porozumět specificky mužským vlastnostem a tendencím. Například strach mužů z nedostatečné mužnosti.²³

Naopak u dívek bývá proces identifikace doprovázen tzv. **závistí penisu**. Závist se objeví, když dívka poprvé spatří mužské pohlavní ústrojí, a domnívá se, že byla také kastrována. Má pocity nedokonalosti, žárlí na chlapce a opovrhuje svou matkou. Svoji náklonnost a lásku naopak přenáší na otce, jenž je symbolem dokonalosti a ve snaze získat otce pro sebe, se ztotožňuje s matkou.²⁴

Touha po penisu je postupně nahrazována touhou rodit děti, která je podmíněna přijetím ženské role a ta se stává motivem k akceptaci ženství. Identifikace chlapce s mužskou rolí je podle Freuda silnější než identifikaci dívky s ženskou rolí, s kterou se musí dívka smířit, protože pro ni není tolik atraktivní jako vzor otce. Podle teorie identifikace tedy děti přicházejí na svět bez jakýchkoli duševních dispozic pro pozdější přijetí pohlavní identity. Jejich utváření je závislé na vnějších sociálních podmínkách a na přítomnosti obou rodičů. Tomuto tvrzení ovšem protiče fakt, že existuje spousta dětí vyrůstajících pouze s jedním rodičem a s přijetím své pohlavní role nemají žádné problémy. Nutno podotknout, že i sám Freud

---

22 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 94-95

23 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 111

24 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 94-95

nebyl zcela spokojen s vysvětlením vzniku pohlavní identity u dívek. A na základě této teorie by tedy ženy byly kladeny na nižší stupeň než muži.²⁵

Není tedy divu, že někteří Freundovi následovníci byli nuceni navrhnout revizi či reinterpretaci původního Freundova výkladu. Například Karen Horney tvrdila, že nejenom, že dívky závidí chlapcům penis, ale i chlapci chovají závist k dívkám, které mají ňadra a schopnost rodit děti. Tento jev označila jako „závist dělohy“. Erik Erikson zas tvrdil, že reprodukční schopnost žen je předurčuje k angažování v péči o druhé (těla žen mají jakýsi vnitřní prostor, kde mohou nosit nový život) a naopak mužské reprodukční orgány (vnější a činné) podněcují muže zaměřovat se na vnější svět a aktivní přístup k němu. A konečně Melanie Klein tvrdící, že prvotní podnět k vývoji genderové identity není vztah mezi otcem a dítětem, kdy ústředním motivem je penis, ale naopak vztah mezi matkou a dítětem, kde ústředním motivem je ženský prs.²⁶

Základem identifikační teorie je fakt, že se dítě touží podobat rodiči, napodobuje ho a různými způsoby se s ním identifikuje, tedy nejedná se pouze o mechanické osvojování genderových rolí a identit, ale především o motivaci a touhu chovat se stejně jako vzor. Dítě má snahu zařadit se do stejné skupiny jako rodič a přiřadit se ke stejnému genderu.²⁷

Další teorie vzniku genderové identity je teorie SOCIÁLNÍHO UČENÍ.

Tato teorie je podstatně jednodušší a vychází z předpokladu, že pohlavní identita a genderová role se vytváří na základě výchovných zásahů rodičů a vychovatelů. Všichni máme tendenci reagovat na chování chlapců a dívek odlišným způsobem. Děti jsou odměňovány za projevy patřící k jejich genderové roli a naopak trestány za chování nevhodné. Odměna a trest slouží jako motivace k výběru příslušného chování. Teorie identifikační a teorií sociálního učení tedy mají společnou myšlenku nápodoby, jejímž prostřednictvím si děti osvojují svou genderovou roli.²⁸

Tato teorie se zaměřuje na empiricky pozorovatelné události a jejich důsledky, nikoli na nevědomé pohnutky a pudy. Základní principy jsou čerpány z psychologického směru zvaného behaviorismus. Přijímání pohlavní role probíhá prostřednictvím posilování, napodobování a pozorování. **Posilování** je založeno na formě odměn a trestů. Je-li dítě za nějaké chování odměněno, zvyšuje se pravděpodobnost opakování tohoto chování. Naopak následuje- li trest, je pravděpodobnost dalšího opakování podstatně nižší. Děti tedy získávají odpovídající genderovou identitu tím, že jsou odměňovány za chování odpovídající jejich

---

25 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 112-114

26 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 96-97

27 OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. 1 vydání. Praha: Portál, 2000, s. 135

28 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 114

genderu a trestány za chování, které je s ním v rozporu. **Napodobování** či modelování je další důležitý princip teorie sociálního učení. Jde o zopakování dříve odpozorovaného chování. Úzce souvisí právě s posilováním. Dítě je odměněno za nápodobu některého chování a trestáno za nápodobu jiného. Nejčastěji děti napodobují právě ty, kteří jejich chování posilují odměnami. Jako vzory nejčastěji dětem složí osoby jimi vnímané jako přátelské, vlídné a mocné.²⁹

Posledním principem je **pozorování**, kdy dítě pozoruje činnosti a reakce druhých lidí. Pozorování se týká věcí jak pozitivních tak i negativních. Většinou děti mají potřebu, řešit určité situace přesně tak, jak je viděli řešit druhé, než jak jim bylo teoreticky vysvětleno. V teorii sociálního učení se nejedná pouze o působení ze strany dospělých, ale také o reakce ostatních dětí. Podobný vliv má také kultura, která podává přijatelný obraz struktur dané společnosti.³⁰

Teorie sociálního učení působí celkem logicky a přesvědčivě a každý z nás tuto teorie zažil i v praxi, přesto všechno však existují určité pochybnosti. Co se týče napodobování, tak děti s oblibou napodobují chování dospělých všeobecně a nelze přesně říci, že by napodobovali více to pohlaví, ke kterému samo patří. Tedy schopnost pohlaví se zdá být v tomto případě méně důležitým faktorem. Dívky mnohdy více napodobují muže, protože muži mají moc. Jeden z nedostatků je i ten, že teorie sociálního učení dává děti do pozic spíše pasivních příjemců socializačních signálů, i když děti někdy sami dokážou vyhledat a vyhodnocovat informace, které jim poskytuje sociální prostředí. Proto je tu ještě teorie kognitivně vývojová, která se s touto kritikou snaží vypořádat.³¹

Teorie KOGNITIVNĚ VÝVOJOVÁ

Základním východiskem této teorie je, že vývoj genderové identity probíhá souběžně s těmi stadii jako vývoj kognitivní a vývoj morálního myšlení a tato koncepce je mnohem rozšířenější než teorie kognitivní. Autorem je Lawrence Kohlberg. Vychází ze zkušenosti, že jedinec je schopen reagovat na vnější informace, podle toho jak jim rozumí. Tedy podněty z okolí nemohou být u jedince zpracovávány odpovídajícím způsobem, dokud nedosáhly určité úrovně rozumových schopností.³²

Dítě se tedy snaží nalézt systematický řád v sociálním světě, který ho obklopuje. První úkol, který dítě čeká, je najít smysl všech informací, které přijímá pozorováním okolí. Tento úkol se snaží zvládnout objevováním vzorců, které jsou v hmotném a sociálním světě.

---

29 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 98-99

30 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1. vydání. Praha: Grada, 2008, s. 114-115

31 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 100

32 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1. vydání. Praha: Grada, 2008, s. 116

K objevování vzorců mají děti přirozený sklon a společně s nimi si postupně utváří i představu o vlastním já. Kategoriím, které si děti vytváří, se říká schémata a jedním z nejdůležitějších schémat u dětí je právě pohlaví.³³

Podle Kohlberga vývoj pohlavní identity prochází postupně třemi stádii.

1. Dítě nejprve zjistí příslušnost k jedné z rodových skupin a dokáže rozumem zpracovat informace o členech obou pohlaví a uvědomí si, že lidé se dělí na dvě odlišné skupiny.
2. Dítě pochopí, že pohlaví je atribut nezávislý na čase a přetrvává i do budoucna a nelze ho změnit. Nejdříve zastává názor, že je to výsledkem zvyku či předchozí volby, protože si ještě neuvědomuje rozdíly v tělesné konstrukci. Ani to dítě v tomto věku příliš nezajímá. Děti se začnou chovat jako chlapci nebo dívky na základě zjištění vlastní podobnosti s ostatními lidmi téhož pohlaví a vytváří si pozitivní vztah k atributům týkajících se jeho samého. Děti se identifikují s rodičem stejného pohlaví.
3. Okolo 5 – 7 roku si děti rozšiřují povědomí o pohlaví a rodu. Už jsou si stoprocentně jisti neměnností pohlaví. Dochází k postupným změnám v rozumových schopnostech, dítě musí umět zpracovat fakt, že podstata věci se nemění, i když se změní nějaký její vnější atribut. K tomuto porozumění genderu dítě dochází právě nejdříve po pátém roce života.³⁴

Kognitivně vývojová teorie se stala terčem i mnoha kritiků a jednou z několika výhrad je právě věk dítěte, v němž si uvědomuje genderovou identitu. Podle výše zmiňované teorie tato skutečnost nastává ve věku od tří do pěti let, ale výzkumy však ukázali, že k tomu dochází už v období dvou let. Dále pak, dívky mají větší povědomí a znalost o genderu než chlapci a také jsou více tolerantnější vůči chování překračující genderové vymezení. Z toho vyplývá, že je třeba ještě celý proces, kdy se dítě učí operovat s kategorií pohlaví, pořádně prozkoumat.³⁵

Z Kohlbergovy kognitivně vývojové teorie vychází v 70. letech teorie tzv. genderového schématu, která klade důraz především na tvorbu genderových kognitivních kategorií, pomocí níž děti třídí nové informace o mužsko- ženském světě. Schémata jsou vlastně teorie (organizované znalostní struktury) o mužích a ženách. Děti si vytváří postupně dvě základní schématické databáze - nadřazené schéma a podřazené schéma.

Nadřazené schéma – patří sem všechny obecné informace, na základě kterých děti přiřazují všechny objekty, vlastnosti a role k mužům či ženám.

Podřazené schéma – doplňuje schéma nadřazené o podrobnější informace, týkající se vlastního pohlaví. Týká se to například hraček, dítě ví, která hračka je vhodná pro jeho

---

33 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 101

34 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 116-117

35 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 102

pohlaví a také lépe ví, jak si s ní hrát.

Základní rozdíl mezi teorií kognitivně vývojovou a teorií sociálního učení je ten, že podle Kohlbergovi teorie je rozhodujícím zdrojem motivace k přijetí rodové role genderová identita, nikoli vnější podněty jak je to u teorie sociálního učení. Kohlberg nekladl příliš důraz na potřeby dítěte, vnitřní potřebu orientace a srozumitelnosti světa, potřebu začlenění a další potřeby. Téměř žádná pozornost není věnována vnějším činitelům, jako je například vliv citově blízkých osob na chování dítěte. Chybí zde popsání zdrojů, ze kterých děti čerpají atributy rolí atd. Teorie genderových schémat sice některé z těchto problémů řeší, neklade však žádný důraz na věk, kdy u dětí dochází ke změnám v chápání genderu a nevyvolává žádné vývojové rozpory mezi chováním a informovaností dítěte.

Nicméně obě teorie, jak kognitivně vývojová tak teorii genderových schémat poukazují na fakt, že pohlavní příslušnost je jedním ze základních komponent lidské identity a je mnohem důležitější než atributy proměnné jako je věk nebo etnická příslušnost.³⁶

Z různých poznatků o genderové identitě dítěte a z faktorů s ní souvisejících vyplývá, že rozhodující vliv mají především rodiče, jakým způsobem se o dítě starají, a jakých metod výchovy využívají.³⁷

3. 4 Počátky socializace v průběhu dětství

Socializace je celoživotní proces předávání a vstřebávání společenských hodnot a norem, včetně těch, které se týkají genderu.³⁸

Jednou z prvních konkrétnějších složek identity lidského jedince je vědomí sounáležitosti s vlastním pohlavím. Správně přiřadit určité atributy k příslušníkům daného pohlaví jsme schopni již na konci kojeneckého věku. V batolecím období se pak tyto znalosti a schopnosti ještě prohlubují, a dítě postupně zjišťuje, že pohlavní příslušnost patří k nejzákladnějším lidským charakteristikám, a že příslušníci těchto skupin mají odlišné role. Proces rodové socializace se uskutečňuje v několika rovinách a v několika fázích. Na začátku je zkušenost, že se lidé prostě liší, a největší rozdíl je právě mezi mužem a ženou. Dítě si začíná uvědomovat, že existuje mužský a ženský svět, a že některé barvy, hračky, oblečení a aktivity patří do světa mužů a jiné do světa žen. Nejdůležitějším okamžikem v genderovém vývoji dítěte, je okamžik, kdy je schopno zařadit podle pohlaví sebe a druhé. Děti se nejdříve

---

36 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 120

37 OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. 1 vydání. Praha: Portál, 2000, s. 136

38 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 93

naučí vnímat rozdíly mezi vlastní matkou a otcem, později mezi dospělými a teprve potom jsou schopny určit pohlaví dětí.³⁹

Dvouleté děti by si měli být už vědomi svého genderu i genderu jiných lidí a v průběhu třetího roku života už umí hodnotit vlastnosti a typy chování genderově stereotypním způsobem.⁴⁰

V dalších obdobích dítě zjišťuje podrobnější informace týkající se pohlaví a rodu a uvědomuje si, že pohlaví je nezměnitelné. V souvislosti s pohlavní identitou se rozšiřuje i povědomí o dalších činnostech, prostředích a předmětech, které jsou vázány buď na muže či ženu. Pochopení genderových rozdílů je spojeno i s rozvojem řečových dovedností. Dítě samo má potřebu dozvědět se co nejvíce o attributech své role a není pouze pasivním příjemcem informací o genderových rozdílech. Nejvíce informací je čerpáno z okolí pozorováním blízkých vzorů. Děti mají tendenci věnovat nejdříve pozornost jedincům téhož pohlaví a teprve později příslušníkům pohlaví opačného. Chlapci většinou napodobují ve svém projevu mužské vzory a vyhýbají se veškerým projevům a zálibám ženským, u dívek je to naopak.⁴¹

Jak už bylo jednou zmíněno, socializace není pouze jednosměrný přenos z dospělých na děti, ale především kolektivní proces, v jehož rámci si děti osvojují poznatky a informace ze světa dospělých, aby je mohli později využít při utváření vlastních osobitých kultur. Jedním z nejdůležitějších socializačních činitelů bývají označování vrstevníci stejného pohlaví. V každodenní interakci se svými vrstevníky jsou děti jak doma, tak i v prostředí mimo domov. Při hrách je celkem dobře pozorovatelný fakt, že chlapci a dívky tvoří z vlastního popudu dvě oddělené skupiny. Tomuto rozdělení děti upřednostňují zhruba od dvou až třech let a postupně tato tendence nabírá na síle. Chlapci si většinou počínají průbojněji, soutěživěji, věnují se organizovanějším formám her a druží se do větších skupin na rozdíl od dívek. Dítě, které k hraní používá hračky odpovídající jeho genderové identitě, je více oblíbené a snadno získává ke hře společníky. Naopak například chlapci, kteří si hrají s dívkami, bývají u svých vrstevníků oblíbení méně. Je tady jisté, že se děti sami dokážou podílet na socializačním procesu a jsou spolutvůrci celého procesu socializace včetně socializace genderové.⁴²

Dítě okolo třetí až čtvrtého roku života si začíná uvědomovat výhody a nevýhody mužských a ženských rolí. Postupně se tyto role rozčleňují na práce a činnosti v domácnosti i v mimorodinných sférách. V šesti letech už má dítě celkem slušný přehled o běžných

---

39 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 97-98

40 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 93

41 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 98-103

42 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 120

rozdílech mužských a ženských rolích. Děti mají většinou tendenci genderové rozdíly silně zveličovat. U chlapců postupně z jejich vystupování mizí jakékoli podněty, které by mohli připomínat chování ženské a na nemužské chování u vrstevníků stejného genderu reagují velmi podrážděně. Dívky bývají v tomto ohledu benevolentnější.

Důležitou roli při utváření genderu mají také hračky a způsob hraní. Právě rozdílný způsob hraní vede k odlišnému rozvoji kognitivních schopností a dovedností. Dívky s oblibou preferují panenky, oblíbené jsou fantazijní hry, hry na nakupování a vaření. Chlapci dávají přednost spíše autům, stavebnicím, figurkám napodobujícím nějaké zvíře. Oblíbené jsou také hračky zbraní, technické hračky atd. Dívky ve svých hrách více komunikují se svým partnerem (kamarádkou či hračkou) u chlapců například při hrách s technickými hračkami, se komunikace v zásadě nevyžaduje. K oblíbeným chlapeckým činnostem patří také pohybové hry, ve kterých se může projevit určitá míra agrese, která ovšem není myšlena v záporném slova smyslu.⁴³

Největší možnost přijímat názory, postoje, zvyky a projevy chování příslušné vlastní genderové skupině má dítě v předškolním věku. Poznatky získává nejen od vlastní rodiny, ale především od ostatních lidí, vrstevníků a pobyt mimo domácí prostředí je pro dítě přínosem a sběrnou informací.⁴⁴

Děti okolo šestého roku věku jsou přesvědčeni, že rozdílnost chování mužů a žen je biologicky neměnným a daným závazkem. Ovšem v pozdějších letech se jejich domněnky a představy o rolích mužů a žen mění a začínají připisovat k odlišnostem chování i příčiny sociální. Například rozdílná výchova, odlišné zvyklosti atd. Bývá pravidlem, že této skutečnosti si nejdříve všimnou dívky. Děti v mladším školním věku dokážou lépe pochopit fakta, které jsou v rozporu s genderovými stereotypy. Dalším rozdílem mezi chlapci a dívkami v tomto věku, je způsob verbálního vyjadřování. Pro dívky je typické sdílení prožitků, nápadů a tajností, zatímco chlapci jsou spíše uzavřenější a důvěrnostem v komunikaci se vyhýbají. Dávají většinou přednost pohybovým hrám s prvkem soutěživosti a komunikace se spíše soustřeďuje na aktuální problém, týkající se společných činností a koníčků. Výsledkem tohoto zjištění je nestejná úroveň sociálních dovedností u obou pohlaví. Chlapci jsou při setkání s neznámými vrstevníky průbojnější a asertivnější, dívky hovoří spisovněji a kultivovaněji než chlapci a čekají na vhodnou příležitost k zapojení se do skupinové činnosti. Rozdíl je zřejmý i ve způsobu družení. Chlapci se seskupují do part, kde je několik členů a jeden vůdce. Předmětem her chlapců bývají imitace filmových hrdinů, hry směřované k dokazování vlastní síly, šikovnosti a atraktivních dovedností. Dívky naopak tvoří skupinu dvou

---

43 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 126-127

44 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 121

maximálně tří nejlepších kamarádek, kde všechny mají stejné postavení, které si udržují hledáním kompromisů a vyhýbáním se konfliktům. Děvčata si spolu hodně povídají a vztah kamarádství je založen především na komunikaci a svěřování se. Sdělují si své nápady, touhy a plány do budoucna.⁴⁵

V tomto věku je pro děti nesmírně důležitý vliv vrstevníků a pocit sounáležitosti a ztotožnění se s určitou skupinou. Prostřednictvím part a kamarádů děti získávají více informací a poznatků nejen o sobě, ale také o genderové skupině, která jim přísluší.

3. 5 Puberta a období adolescence

Puberta a adolescence bývá definována jako nejsložitější období v průběhu života jedince. Je to jakýsi přechod mezi dětstvím a dospělostí, kdy jedinec hledá sám sebe, své místo ve společnosti, touží osamostatnit se, ale stále je ještě silně citově vázán ke své rodině. Vznikají první milostné zážitky a pokusy o vztah a dívky a chlapci začínají vyhledávat společnost spíše opačných pohlaví. Je to zásadní zlom a obrat v dosavadním myšlení, vnímání a chápání genderových rolí.

Rozdíly mezi chlapci a dívkami jsou v tomto období zřejmé na první pohled. Může za to zvýšená produkce mužských a ženských hormonů, jež vede k maskulinním a femininním znakům. U obou pohlaví se začíná projevovat sexuální touha, která je ovšem odlišně vnímána. Dívky upřednostňují nejdřív hodně intimity, komunikace a teprve později sex, chlapci se chovají často opačně. Chlapci a dívky by do sexuálního života neměli vstupovat předčasně, mohlo by to znamenat zbytečně předčasné ukončení jejich osobnostního vývoje a diferenciací. Obdobně je to i s citovým životem. Dospívání je provázeno procesem osamostatňování a pocitu nejistoty. Obě pohlaví na tento křehký přechod reagují odlišně. Chlapci mají tendence k hrubosti a velikášství, dívky tíhnou spíše ke psaní deníků či romantické literatuře, což lze považovat za pozvolný přechod mezi světem pohádek a světem skutečných partnerských vztahů.⁴⁶

K tak složitému procesu, jakým beze sporu dospívání je, plného biologických, psychologických a sociálních změn, stojí za to zmínit ještě pár informací. Dospívání bývá často označováno jako dozrávání jak tělesných funkcí tak i psychických. Jedinec je schopen používat složitější kognitivní postupy a způsoby uvažování. Dokonce často může najít řešení

---

45 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s.133-144

46 PONĚŠINSKY, J. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 2 vydání. Praha: Triton, 2004, s. 78-79

problému dříve než jedinci střední a starší generace. Nejvíce čím se dospívající liší od dospělých příslušníků, je stránka sociální, protože dospělost bývá spojována s dosažením určité emancipace a materiální nezávislosti na rodičích. Stránka tělesná pak hluboce ovlivňuje celkovou identitu jedince. Změny v tomto období vedou ke zvýrazňování rozdílů mezi chlapci a dívkami, což má za příčinu i vývojový posun v jejich rodové identitě. A právě tyto změny bývají nejdůležitějším tématem dospívání. S nimi přirozeně souvisí i změna požadavků na chování jedince. Jednou z nejhlavnějších změn v období puberty bývá zvýšená produkce pohlavních hormonů, která je spouštěcím mechanismem tělesných proměn vedoucích k dospělému jedinci. Důležitou roli hraje i sexuální zralost a změny mozkových struktur vedoucích ke změně kvality myšlení. Rychle následující proměny, které v tomto období nastávají, vedou ke zvyšujícím se rozdílům mezi jedinci obou pohlaví. U dívek nejdříve začnou vaječníky produkovat zvýšené množství estrogenu, což má za následek růst prsů, zrání dělohy, vyvíjí se tvar boků, pánve a stehen. Další hormon vylučovaný tímto orgánem se nazývá androgen a způsobuje růst ochlupení v oblasti podbřišků a podpaží. Hlavním a nepřehlédnutelným signálem oznamujícím konec dětství u dívek je menstruace. Díky ní bývá dospívání pro dívky považováno za traumatictější, než je tomu u chlapců. Chlapcům se začne zvyšovat produkce mužského pohlavního hormonu asi o dva roky později než u dívek a má za následek celkovou maskulinizaci jejich vzhledu. Testosteron vytváří silnější svalovou hmotu, maskulinní tvar kostry a výraznější ochlupení, prohloubení hlasu a růst vousů. Důležitým milníkem v dospívání chlapce je spermiogeneze, která ohlašuje plnou pohlavní zralost. Procesu dospívání u chlapců bývá většinou věnováno méně pozornosti, než je tomu u dívek. Na dívky číhá obecněji více nebezpečí, včetně neplánovaného těhotenství, kdy odpovědnost a rizika jsou kladena povětšinou na bedra dívky. Celkově tělesné a hormonální změny souvisí úzce i se změnami osobnostními. Dospívajícím roste egocentrismus a jsou více introvertní, dokážou lépe vnímat různé situace očima druhých a jejich úsudky se stávají nezávislými na úsudcích jiných lidí. Nejtěžším obdobím v dospívání, je podle průzkumu věk od 12 a 13 let, kdy se objevují první pozorovatelné biologické změny. Obě pohlaví si začínají být vědoma genderovou odlišností a společenských očekávání z ní vyplývajících. Dívky bývají většinou vystavovány silnějšímu společenskému tlaku souvisejícímu s přijetím požadavků, představ a rolí dospělé ženy. U chlapců je tento tlak mnohem přijatelnější. Mužská role s sebou přináší větší svobodu a společenskou prestiž.⁴⁷

Období puberty mívá silný emoční náboj, je běžné kolísání mezi smutkem a euforií, mezi zklamáním a zamilováním, mezi fází přecitlivělosti a chladnosti. Jedinci se neustále

---

47 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 196-211

srovnávají se svými vrstevníky, snaží se najít roli ve společnosti a skupině. Přestávají žít pouze přítomností a zjišťují, že vše co udělají, má své následky i historii. Osobnostní vývoj se začíná pozvolna uzavírat. I zde se objevují odlišné strategie obou pohlaví. Muži se snaží svou osobnost nějakým způsobem okolí vnutit, ženy se naopak snaží přiblížit obdivovaným vzorům, čímž roste jejich sebeúcta a atraktivita. Ke zdravému vývoji mužské a ženské osobnosti v dnešní době bohužel chybí jakýsi hrdinský vzor dobývajících ženská srdce a možnost dokazování odvahy. V tomhle ohledu jsou na tom nejlépe tradiční společnosti, s jasným vymezením mužských a ženských rolí.⁴⁸

Díky hormonálním změnám se u jedinců v dospívání poprvé objevuje schopnost zamilovat se. Vzhledem ke skutečnosti, že dívky dospívají dříve než chlapci, tak se tato schopnost nejprve projevuje na straně dívek, jejichž tělesná vyspělost chlapce přitahuje a vzbuzuje u nich zvědavost. Což má za následek postupné sblížení, které ústí do sexuálního života. U chlapců společnost promíne výskyt lásek na jednu noc a toleruje větší promiskuitu, ale dívky jsou za tento způsob odsuzovány. Dívka je tedy vedena k větší odpovědnosti a konformitě. Muži tedy mívají za svůj život více partnerů než ženy. Muž má být maskulinní a žena femininní, to je tradiční představa, kterou si adolescenti nesou do budoucího života. Tento stereotyp mužské a ženské role si automaticky přenášejí také do představ o uspořádání vlastní rodiny.⁴⁹

---

48 PONĚŠINSKY, J. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 2 vydání. Praha: Triton, 2004, s. 80-83

49 JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, s. 221-227

4. GENDEROVÉ ASPEKTY V OBLASTI INTIMNÍCH VZTAHŮ

Před mnoha milióny let žili muži a ženy šťastně po svých bocích a perfektně se doplňovali. Muži většinou riskovali vlastní život, aby ženě a dětem zajistili potravu a poskytovali jim potřebnou ochranu. Postupně se tedy u nich vyvinula schopnost orientovat se i na velké vzdálenosti a dobře střílet. Jejich funkce byla jasně daná – lovci potravy. Ženy se díky mužům cítily výjimečně, měli pocit potřeby a muži jim často dokazovali svoji schopnost a sílu, pokaždé když dokázali zabezpečit a ochránit rodinu před vnějším nebezpečím. V podstatě celá existence rodiny závisela na mužské šikovnosti, síle a odvaze. Bylo to tak v pořádku, nikdo od mužů neočekával a nechtěl víc a všichni byli spokojeni. Role ženy byla také jasně stanovena. V první řadě byla ploditelkou další generace, nositelkou nového života a stejnou cestou se postupně rozvíjeli i její schopnosti. Dokázala si všimnout hrozícího nebezpečí, udržovala oheň, starala se o děti, sbírala ovoce, ořechy, komunikovala s ostatními matkami – vše bylo tak prosté. Její hlavní úkol byl, udržovat spokojený rodinný život. Ženy byla pro muže něčím magickým, právě kvůli tajemství zrodu života i ona sama to považovala za svůj největší úkol a pečlivě se na něj připravovala. Život v těchto dobách byl neuvěřitelně obtížný, nepohodlný, na člověka za každým rohem číhala smrt a přesto vztahy byly tak jednoduché a fungovaly. Muži i ženy navzájem oceňovali svou snahu, ženu by nenapadlo říct o muži, že je líný, a muže by nenapadlo, že něčím diskriminuje a utiskuje svoji ženu. Byly jasně dané role a ty se prostě dodržovali. A poprvé v dějinách lidstva se stalo, že muž a žena najednou nejsou schopni přesně určit rozsah a povinnosti svých rolí.⁵⁰

4.1 Žena jako objekt

Žena jako bytost sama o sobě se traduje v protipólech. Na jedné straně je opěvována muži a na straně druhé je zatracována. Je ztotožňována s přírodou, mateřstvím, starostlivostí, láskou, je kolébkou zrození a zároveň má prsty v čarodějnictví a záhubě.⁵¹

Žena je u některých národů považována za zakladatelku civilizace, právě kvůli její schopnosti plodit nový život. Byla podnětem ke vzniku nejvíce diskutovaných sexuálních teorií minulých století, podle kterých jediným bezpečným příbuzenským vztahem byl vztah mezi matkou a jejími dětmi. Protože původně lidé žili v promiskuitě a přesně se nevědělo, kdo

---

50 PEASOVI, A. a B. *Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách*. Brno: Nakladatelství Alman, 2001, s.30-32

51 PONĚŠINSKY, J. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 2. vydání. Praha: Triton, 2004, s. 36

je otcem dětí. Z toho důvodu měli prý ženy moc a úctu a u všech starověkých národů existovala vláda žen. Teprve po těžkých bojích postupně vznikala nová forma lidského soužití – monogamní rodina. V té době už každé dítě svého otce znalo a tak se stal muž vládcem v sexuálním společenství, v rodině, v kmeni a ve státě. Je to ovšem pouze jedna z mnoha teorií o rozdělení mužských a ženských rolí.⁵²

Ženy mají oproti mužům bezesporu výhodu v jistotě své pohlavní identity, kdy jejich přirozeným vzorem je matka. Na rozdíl od mužů, kteří první dva roky svého života do sebe vstřebávají matku a podle některých psychologů si potom po celý život musí své mužství dokazovat. Rozdílné je i řešení krizových situací a problémů. Žena má spíše tendence roztržku řešit přizpůsobením se, identifikováním se s agresorem, což znamená, že ženy často přebírají představu a roli, kterou očekává partner, aby dosáhli klidu a míru v rodině. Jsou tedy přizpůsobivější než muži. Muži naopak reagují zvýšenou agresivitou a stáhnutím se do sebe. Ženy mají zvláštní schopnost přijímání, vlévání dojmů do sebe, emočních splynutí a výměny. Existuje jakýsi vnitřní ženský prostor – grifin – často přirovnávaný k jeskyni, ve které je pološero, bezpečno, vše tam proudí, plyne, proměňuje se. Je tam počátek všeho, zrození i smrt, dává pocit klidu, bezpečí. Tato vnitřní ženská symbolika je často opěvována v uměleckých dílech, ságách a pohádkách a románech. Bývá také popisována jako temné prostory ženy, související s ženským lákáním, sváděním, vtažením muže do záhuby a vítězství ženské moci. Žena má potřebu naslouchat, poznat i být poznána. Klade důraz na citovou výměnu, harmonii a vztahovost. Problémy okolo sebe považuje za vlastní, vžívá se do situace jiných a má snahu pomoci. Volí často povolání, ve kterých se tato schopnost a vlastnosti upřednostňují. Jako například, lékařky, zdravotní sestry, psychologičky, sociální pracovníce, učitelky atd.

Mezi typické vlastnosti ženské populace tedy patří především citlivost k lidem a přírodě, touha po harmonii a splynutí, intenzivnější prožitek štěstí i neštěstí, z toho vyplývá i větší pravděpodobnost a četnost zklamání, které je opět intenzivně prožíváno. Ženy také mají větší potřebu milovat a být milovány, jsou ochotny dát vše i vlastní individualitu. Jsou náchylnější pro emoční chování ve vztazích a žárlivost.⁵³

Důležité je zmínit i otázku ženského narcismu. Narcismus je chápán jako schopnost seberegulování vlastní ceny, týkající se sebevědomí, sebeúcty, cenění si svého těla i duševních vlastností. Svě sebevědomí ženy často kompenzují atraktivitou, touhou vypadat a chovat se podle toho, co společnost obdivuje a uznává. Svě skutečné já skrývají za nějaké symboly

---

52 MORUS (LEWINSOHN, R.) *Světové dějiny sexuality*. 2. vydání, dopl., (v NV 1.). Praha: Naše vojsko, 1992, s. 12-13

53 PONĚŠINSKY, J. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 2. vydání. Praha: Triton, 2004, s. 36-40

a trendy a těmito skutečnostmi své sebevědomí nevědomky oslabují a nikdy se nedoví, jak by ostatní vnímali a přijali jejich skutečné a přirozené já. Ženy často otázku sebevědomí chybně spojují se vzhledem a vzhled považují jako rozhodující faktor v navázání vztahu. Věta typu: „Nikdo mě nechce, protože jsem ošklivá.“ je u žen častým argumentem. Ženy velice těžce nesou i kritiku související s jejich atraktivitou. Přejí si bezchybného partnera, neboť přešlapy ostatních jim často připomínají přešlapy vlastní.

Jedním z typů kompenzace méněcennosti u žen je i snaha být stejná nebo lepší než muž, vedoucí k závisti a agresi. Tímto faktem ovšem ženy pouze přiznávají mužům větší cenu a vzdalují se od sebe samých.

Moderní společnost nabízí ženám (fyzicky slabším) zaujímat stejné profesionální pozice jako muži. Prostřednictvím antikoncepce se žena může sama rozhodnout v otázce mateřství, stává se pánem svého osudu a je nezávislá na mužích. Má stabilnější vlastní identitu a je schopna snadněji do sebe přijímat i mužský prvek. Ovšem i hluboký pocit vlastní ženské identity neznamena automaticky úspěšnou individuaci a subjektivní sebehodnocení.⁵⁴

Stereotypy minulosti znamenali pro ženu stabilitu a jistotu, i když pro mnohé působili jako svěřací kazajka. Snaha rozbít tyto stereotypy způsobuje chaos a zmatek. Muži mají strach, že přijdou o své pozice, ženy se cítí být na koni a přebírají mužské vlastnosti. Obraz ženství už dávno není spojován s pojmem mateřství a žena přestává být pro muže objektem, kterým byla po celá staletí.

4. 2 Muž jako subjekt

Muži jsou všeobecně považováni za bezproblémové bytosti. Mají politickou i hospodářskou moc, vydělávají v průměru více než ženy, jsou bojoví a tvrdí je-li třeba. Často bývají spojováni s válkami a devastováním přírody, na druhé straně se oceňuje jejich odvaha, myšlenková hloubka, přímost, smysl pro čest a připravenost kdykoli bránit svoji rodinu a domov proti vetřelcům. V posledních letech však stále více mužů pochybuje o sobě samých, uzavírají se do sebe, připadají si nespolehlivými a nezodpovědnými, starost o rodinný život přenechávají partnerkám, vyhýbají se konfliktům. Snad za to může přílišné sebevědomí žen, nebo stále větší nároky kladené na muže v oblasti tržního hospodářství. Muži jsou vystaveni i většímu tlaku ze strany opačného pohlaví.

Nároky na muže se postupem času mění. Moderní svět už nepotřebuje dobyvatele, ale naopak

---

54 PONĚŠINSKY, J. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 2. vydání. Praha: Triton, 2004, s. 45-48

je třeba Zemi a prostředí uchovávat a opatrovat, což je výhradou ženského principu. Muži ztrácí svoji mužnou sílu, charisma, vzdávají se emocionální potence ve prospěch žen.⁵⁵

Ženy to mají podle mužů v životě snadnější. Chovají se jednou žensky, jednou mužně, nosí kalhoty, krátké vlasy, bez nebezpečí zmužštění. Muži si nedovolí oblékat se a chovat jako žena. Snaží se potlačovat ženství typicky mužským chováním. Láska je pro ně výkonem nikoli životem, potřebují svobodu, rozlet, život jim připadá nesnesitelný, pokud je omezen pouze na prostor rodiny.

Důležitou roli při utváření mužské identity hraje vztah matka – syn. Většinou mívají matky k synům blíže než k dcerám. Je to vysvětlováno tím, že pro matku je syn jakýmsi doplněním toho, co sama nemá. Toto úzké pouto frustruje budoucí manželky, které mají pocit, že jsou až na druhém místě a většinou žárlí na své tchyně. Vztah matka – syn je psychology popisován jako jednostranný. Syn přebírá z matky určité části, které slouží k jeho uspokojení, ale nebere při tom ohled na potřeby, zájmy a touhy své zploditelky. Matka synovi poskytuje lásku a svobodu a nic za to nečeká. Tudíž i vztah ženy k sobě, považují muži za tak jistý a samozřejmý, že pokud je rozbit, vyvede je to z rovnováhy. Manželství je pro muže přístavem, ale běda jestli je opuštěn. Neshody v manželství často pramení z faktu, že ženy odmítají mužům poskytovat jednostranný emoční vztah a jednostrannou absolutní svobodu, na kterou byli muži zvyklí u matky.⁵⁶

Co se týče otázky mužského narcismu, tak ten je budován právě na úkor žen. Svě sebevědomí si muži budují na posměchu vůči ženám, na jejich ponižování a zesměšňování. Důležitou roli tu hraje i výše zmiňovaný vztah matky k synovi a její instinktivní snaha posílit synovu mužnost a odolnost vůči zženštilosti. Podstatná je i identifikace s otcem. Ten se stává symbolem svobody, překročení hranic, nadvlády.

Mužská identita bývá často labilního charakteru, doprovázená pocity méněcennosti vůči ženskému pohlaví, které stále sílí. A to může být u mužů zdrojem úzkosti a přílišné agresivity.⁵⁷

Moderní muž v souvislosti se změnou postavení žen tedy přestal být bojovníkem a dobyvatel a stal se dobývaným. Značně ho znepokojuje změna a rozdělení rolí, na které byl doposud zvyklý a těžko se jim přizpůsobuje. On jako lovec stopující svoji kořist (ženu), se najednou stává loveným, z objektu se stává subjekt. Muž postupně ztrácí svoje postavení a svoji důležitost a bilancuje nad propastí. Pomalu se slučují a splývají povinnosti a role, dříve

---

55 PONĚŠINSKY, J. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 2. vydání. Praha: Triton, 2004, s. 61-62

56 PONĚŠINSKY, J. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 2. vydání. Praha: Triton, 2004, s. 63-70

57 PONĚŠINSKY, J. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 2. vydání. Praha: Triton, 2004, s. 70

tak charakteristické pro obě pohlaví. Muž a žena už nejsou přitahující se protiklady, naopak jsou nositelé stejných znamének, schopností, možností a tudíž mezi sebou vedou nikdy nekončící boj.

4. 3 Sexualita a různé podoby intimních vztahů

Původním účelem sexu někdy před tři sta milióny let u většiny živočichů byla výměna genů s jiným organismem, za účelem tvorby nových a silnějších genů zajišťujících přežití a pokračování následující generace.⁵⁸ Lidé nebyli výjimkou. K potřebě předání genů se postupně přidávala potřeba družení se. Člověk je tvor sociální, zjistil, že pospolitost je výhodou, ať už při získávání potravy nebo při ochraně. Nejdříve vznikaly tlupy, rody, skupiny, později národy a různé druhy společenství. Základní stavební jednotkou, každé této skupiny, byla rodina. A právě rodinou, intimními vztahy, sexualitou a rozdělením gender rolí v těchto oblastech, se bude věnovat následující kapitola.

4. 3. 1 Rozdílná sexualita mužů a žen

Centrum sexu v mozku u lidí má velikost asi jako třešeň, váží okolo 4,5 gramů a je uloženo v hypothalamu. Muži ho mají větší než ženy a homosexuálové. Největší podíl na touze po sexu a sexualitě vůbec mají hormony zvané testosteron, kterých muži mají zhruba dvacetkrát víc než ženy. U mužů je touha po sexu vysvětlována nutností zabezpečit přežití lidského rodu a stejně jako u ostatních savčích samců má určité charakteristiky a vlastnosti. Jednak je u muže touha po sexu tak intenzivní a soustředěná, že mu umožňuje mít pohlavní styk téměř všude a za jakýchkoli podmínek. Druhou charakteristikou je potřeba rozsévat co nejčastěji a co nejdál. V momentě, kdy se u většiny kultur začaly prosazovat monogamní vztahy, byla tato mužská biologická potřeba strašákem a problémem číslo jedna. Dá se říci, že tento problém přetrvává i v současné době.

Ženský hypothalamus je mnohem menší než mužský a její organismus obsahuje pouze malé množství testosteronu. To bývá důvodem výrazně nižší touhy po sexu. Příroda z žen neudělala nymfomanky z důvodu těhotenství a dlouhé době, po kterou se z lidského mláděte stane soběstačný jedinec. To jsou i hlavní důvody pečlivosti při výběru partnera, zda

---

⁵⁸ PEASOVI, A. a B. *Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách*. Brno: Nakladatelství Alman, 2001, s. 238

je budoucí otec schopen zajistit potravu, domov, ochranu atd. Mozek žen je tedy naprogramován k vyhledávání mužů, kteří setrvají v dlouhodobém svazku po dobu nutnou k osamostatnění potomků. Pro ženy je tedy důležitá především stálost partnera.

Mezi sexuální touhou muže a ženy jsou značné rozdíly. U mužů touha rychle vzplane a stejně rychle uhasíná. U žen se rozežhívá pomalu a pomalu chladne. V průběhu života muže se jeho hladina testosteronu mění. Nejvyšší je na počátku dospělosti, v průběhu dospělosti se pak snižuje. U žen sexuální touha naopak v průběhu let roste a vrcholu dosahuje mezi třicátým šestým až třicátým osmým rokem. To vysvětluje častý výskyt vztahů starší žena-mladší muž. Dá se tedy všeobecně konstatovat, že mužova sexuální výkonnost v devatenáctém roce odpovídá ženině sexuální touze mezi jejím třicátým a čtyřicátým rokem. A naopak mužova sexuální touha ve čtyřicátém roce odpovídá věku ženy zhruba okolo dvaceti let. To vysvětluje vztahy typu straší muž – mladší žena.

Jestliže se mluví o klesání a stoupání mužové sexuální touhy, je tím myšlená především stránka fyzická. Zájem muže o sex je stejně velký jak v dvaceti tak v sedmdesáti letech, rozdíl je jenom v úrovni fyzického výkonu.

Touha po sexu tedy u mužů a žen není stejná. Jak už bylo výše zmíněno vše je ovlivňováno hladinou testosteronů. Ten zaručuje pocit sexuální touhy a láska je potom směsicí chemických a elektrických reakcí. Láska je ovšem i záležitostí mysli. Hlavně u žen je ovlivňována faktory jako je důvěra, pocit blízkosti a spokojenosti a díky tomu se z mozku uvolní potřebné množství hormonů. U mužů se potřebné hormony uvolňují kdykoli a kdekoli. Jedním z faktorů, který muže u žen ovlivňovat sexuální touhu je stres. Například propuštění z práce, nemocné dítě, hypotéka na dům atd. Pokud se stejné události přihodí mužům, tak většinou po sexu touží jako po prášku na spaní.

V roce 1997 americký demografický časopis prováděl výzkum, ve kterém potvrdil spojitost mezi sexuální touhou a inteligencí. Podle výzkumu platí, že čím je člověk inteligentnější, tím menší je u něho sexuální touha a počet sexuálních styků⁵⁹.

Zajímavé je i pojetí sexuality podle psychoanalytika Sigmunda Freunda. Sexualitu chápe jako silný animální pud, který je nezbytnou součástí osobnosti člověka a každý se s ní musí vypořádat. I když někdy může vést k asociálnímu chování, není bezpečné ji potlačovat, protože by to mohlo vést ke zbavování se vlastního životodárného principu a ústít až ke vzniku neuróz. Mnohem efektivnější je, ji řídit a usměrňovat.⁶⁰

---

59 PEASOVI, A. a B. *Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách*. Brno: Nakladatelství Alman, 2001, s. 239-248

60 FAFEJTA, M. *Úvod do sociologie, pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004, s. 124

4. 3. 2 Partnerství (manželství) muže a ženy

Obecně platnou a nejrozšířenější institucí je již po dlouhou dobu párové soužití jednoho muže a jedné ženy nazývajících se monogamie.⁶¹

Tento typ soužití je přirozený a osvědčený i u mnoha druhů zvířat, kdy samička a sameček jsou přibližně stejně velcí a stejnou mírou se dělí i o své povinnosti. Polygamie je takový druh soužití, kdy má muž či žena více partnerů. U polygamně žijících druhů živočichů bývá samec obvykle větší, barevnější, agresivnější a rodičovské povinnosti plní minimálně. Muži, obvykle žijící v monogamním vztahu, mají bohužel některé charakteristické znaky polygamních druhů, což mnohé vysvětluje. Promiskuita u mužů je výsledkem a dědictvím evolučního vývoje. V průběhu lidských dějin docházelo k válkám, které snižovaly počty mužů, a bylo tedy na místě zvyšovat počet členů daného kmene. Muži, stejně jako většina samců primátů, nejsou tedy biologicky přizpůsobeni k monogamnímu typu života. Toto tvrzení neospravedlňuje promiskuitní chování a nehájí mužskou nevěru, pouze upozorňuje na fakt, že moderní svět se od základu liší od světa minulého, ale bohužel některé biologické danosti zůstaly neměnné a jsou v rozporu s dnešním očekáváním a požadavky doby.⁶²

Monogamními se lidé nestali od přírody. Základním zlomem se stala židovsko-křesťanská ideologie, která měla za cíl, přimět dva lidi se sblížit, podřídit se příkázáním vyžadujícím poslušnost Bohu a v tomto duchu vést i své potomstvo. Dalo by se říci, že vše co je podřízeno jakémukoli přísnému rituálu, je tedy v rozporu s lidskou přirozeností. Stejně jako zvířata nepotřebují ke svému soužití složité obřady, tak tedy i pro člověka by tento stav měl být biologický a přirozený. Tím samozřejmě není myšleno, že manželství je nepotřebné, pouze je důležité pochopit manželskou instituci ve vztahu k našemu biologickému vybavení. Pro muže je tedy manželství jakýmsi útočištěm, pocitem bezpečí a tepla. Podle psychoanalytika Sigmunda Freuda mají muži ke svým ženám spíše synovský vztah. A většina mužů ve své ženě nemá nejlepšího přítele. Stejně tak i žena má nejlepší přítelkyni v někom, kdo má stejně naprogramovaný mozek, tedy v jiné ženě.

Pro většinu žen je manželství symbolem monogamního soužití s mužem, který si ji vybral za svoji vyvolenou. Vdávají se s představou, že je to napořád, a že celý život stráví po boku svého partnera. Rozdílný pohled mají obě pohlaví i na nevěru v manželství. Ženy hodnotí nevěru velmi přísně a tvrdě, souvisí to ovšem i s jejich věkem. Je zajímavé, že ženy mladšího

---

61 PEASOVI, A. a B. *Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách*. Brno: Nakladatelství Alman, 2001, s. 277

62 PEASOVI, A. a B. *Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách*. Brno: Nakladatelství Alman, 2001, s. 249-250

věku se k nevěře staví nekompromisně, s přibývajícím věkem na tuto problematiku pohlíží s určitým nadhledem a jsou schopny i ledacos odpustit. Muži náhodný nemanželský zálet neberou nijak vážně, protože ve své mysli dokážou jasně odlišit sex a lásku. Ženě tyto dva pojmy splývají v jeden, a proto se pro ni nevěra stává neodpustitelným faktem a naprosto ospravedlnitelným důvodem k rozchodu.

Zajímavá je studie americké antropoložky dr. Helen Fisherové, která se snažila objevit centrum lásky v mozku. Stanovila tři typy emocí vysledovaných v lidském mozku. Je to smyslná touha, milostné zaslepení a oddanost ve vztahu. Každá tato emoce vytváří určitý chemický proces v momentě, kdy je zkoumaná osoba přitahována osobou jinou. Tyto tři složky lásky byly z biologického hlediska vyvinuty pro zajišťování životně nezbytné reprodukce. V okamžiku, kdy dojde k početí, systém je deaktivován a láska uhasíná.

První emocií je smyslná touha. Dá se definovat jako fyzická přitažlivost a je zároveň i první etapou při sblížení muže a ženy.

Další etapou je milostné zaslepení, kdy jedinec na svůj protějšek musí neustále myslet a jeho mozek se soustředí pouze na dobré vlastnosti a stránky, které jejich vyvolený má a snaží se o vytvoření svazku s potencionálním partnerem. Je to velice silná emoce, která může vést až k euforii. V případě odmítnutí se pak můžou dostavit stavy naprostého zoufalství a posedlosti. Mozek vylučuje silně působící chemické látky způsobující pocit radosti a povznesenosti. Tohle stádium trvající tři až dvanáct měsíců je pouze dočasnou záležitostí a lidé si ho často pletou s opravdovou láskou. Podfuk přírody, která si tímto způsobem pojišťuje zachování živočišného druhu a zplození potomstva. S odezněním této fáze a s příchodem reality mohou nastat dvě situace. Buď o sebe partneři začnou navzájem ztrácet zájem anebo se dostaví etapa třetí.

Třetí etapa oddanost se soustřeďuje na vytvoření kooperativního vztahu trvajícím natolik dlouho, aby v něm bylo možno vychovávat děti.⁶³

Řada studujících dokládá, že muže při výběru partnerky zaujme spíše tělesná přitažlivost, ženy naopak socioekonomický status budoucího partnera, jeho osobnost, výkonnost a inteligence. Tato skutečnost se dá vysvětlit působením mechanismů ustavených v průběhu evoluce a hluboce zakořeněných v lidstvu samotném. Muž si musí být jist, že je jeho partnerka zdravá a hlavně schopna rozmnožování, z výše zmiňovaných důvodů upřednostňuje spíše tělesné znaky. Ženy dávají přednost partneru fyzicky silnému (nebo ekonomicky zajištěnému), který se dokáže postarat o rodinu.⁶⁴

---

63 PEASOVI, A. a B. *Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách*. Brno: Nakladatelství Alman, 2001, s. 277-282

64 KARSTEN, H. *Ženy – muži: (genderové role, jejich původ a vývoj)*. 1 vydání. Praha: Portál, 2006, s. 119

Partnerství (manželství) a obecně vztahy mezi mužem a ženou se nazývají heterosexuální. Pojem manželství je u většiny lidí brán jako vztah založený na lásce, nikoli na právu, ale ve své podstatě je manželství právně závazné smluvní ujednání. V minulosti uzavření manželství znamenalo smluvní vztah mezi manželkou a manželem. Manželka se zavazovala k plnění domácích prací a manželových sexuálních požadavků a manžel byl povinen svoji choť finančně zajišťovat. V dnešní době se pod pojmem manželství vybaví spíše partnerství než směna. Manželství podléhá regulaci státu, který přesně vymezuje práva a povinnosti partnerů a určuje kdo má povolení manželství uzavřít. Obecně známý je fakt, že ve většině zemí mají ženy v manželství nižší status než muži. V některých státech má například muž právo rozhodovat o místě trvalého pobytu atd. Hlavní úlohu sehrává moc. Moc je schopnost ovlivnit a přimět druhé lidi, aby dělali to, co od nich požaduje ten, kdo moc ovládá.

Manželství je tedy určitý druh mocenského vztahu. Vždy je jeden dominantnější, většinou manžel. Spousta lidí s tímto tvrzením nesouhlasí a tvrdí, že manželství je o kompromisu a odmítá představu manželství jako mocenského zápasu.

Empirické výzkumu provedené různými sociology v šedesátých letech dokazovaly, že manželé mají větší moc nad manželkami, protože činí většinu rodinných rozhodnutí. Kam se pojedou na dovolenou, jaké se koupí auto, kde se bude bydlet atd. Byla provedena i řada novějších výzkumů, které tuto hypotézu potvrdily. Většinou má rozhodující moc ten, který vydělává více peněz, tedy manžel. Čím více peněz ve srovnání s manželem žena vydělá, tím větší má rozhodovací moc.⁶⁵

Je pravdou, že do manželství dnes lidé vstupují svobodně, na základě vlastního rozhodnutí a uvědomují si všechny možné důsledky související s tímto rozhodnutím, nicméně práva a povinnosti z toho vyplývající, nejsou dány pouze naší individualitou a našimi specifiky, ale i existujícím společenským rámcem genderových vztahů.⁶⁶

*„ Rozpad konzervativních hodnot a manželství je dán tím, že většina lidí dělá jasné chyby v partnerských vztazích, protože neznají fyziologické rozdíly mezi mužem a ženou, a rozdíly v jejich cítění a uvažování, které je třeba brát každodenně v úvahu při vzájemné komunikaci. Proto se 70% monogamních vztahů rozpadá“.*⁶⁷

---

65 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 228-230

66 VODÁKOVÁ, A. A O. *Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?* 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003, s. 104

67 VYSKOČIL, F. *Rozdíl mezi mužem a ženou*. Mlčení a mluvení, testosteron a estrogen. Časopis vesmír. Dostupný z <http://www.vesmir.cz/clanek/rozdil-mezi-muzem-a-zenou>

4. 3. 3 Soužití homosexuálních párů

Vedle heterosexuální podoby intimních vztahů existují i vztahy homosexuální, kdy jsou k sobě přitahováni jedinci stejného pohlaví. Často se naše populace domnívá, že gayové a lesby jsou sexuálně promiskuitní a nejsou schopni tvořit trvalé intimní vztahy. Výzkumu ukazují opak. I když homosexuální muž má v průměru více partnerů než heterosexuál, většinou vytváří dlouhodobé intimní vztahy. I lesbické páry jsou většinou stabilnější než páry heterosexuální. Tak jako neexistuje žádný typický homosexuální životní styl, tak neexistuje ani žádná obecná charakteristika homosexuálních intimních vztahů. Důležitější než sexuální orientace je u těchto párů především pohlaví dané osoby – jde-li o muže či ženu. Cíle žen v těchto vztazích jsou vesměs stejné, ať je partnerem muž či žena. Lesbické ženy, stejně jako ženy heterosexuální kladou větší důraz na citovost a emocionalitu. I cíle homosexuálních mužů jsou víceméně podobné cílům heterosexuálně orientovaných mužů. V obou případech těchto vztahů se klade důraz především na rovnost mezi partnery. Neznamená to, že je rovnosti v těchto případech vždy dosaženo, nicméně ve srovnání s heterosexuálními ženami, je výrazně vyšší počet leseb, s nimiž partneri jednájí jako se sobě rovnými. U homosexuálních párů bývají vztahy kvalitnější než u heterosexuálů, jsou schopni, v případě rozchodu, uskutečňovat přechod od milencství k přátelství a udržovat spolu i nadále blízký vztah.

Pro většinu naší společnosti je homosexualita ještě stále považována za úchylku či něco nenormálního. Tyto ostré názory poslední dobou zmírňuje teorie a fakt, že homosexualita je vrozená, je tedy biologicky podmíněná a tudíž si ji jedinec nevybírá svobodně a z vlastní vůle.

Ve spoustě zemí se homosexuální páry nemohou vzít a nemohou vychovávat děti, není jim umožněno tvořit kompletní rodinný celek.⁶⁸ Ale v některých státech se manželství homosexuálů už začalo legalizovat a těmto lidem svítá alespoň malá naděje na normální přijetí a začlenění se do společnosti.

4. 4 Rodinný model, funkce a rozdělování rolí v rodině

Rodina je základní stavební jednotkou společnosti. Má zvláštní emocionální obsah. Je to intimní prostředí sloužící jako útočiště před okolním světem. Domov je místo, kde může člověk být sám sebou, uvolnit se. Právě rodinou, domovem a rozdělením rolí v rodině se bude

---

68 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 248-250

zabývat další kapitola.⁶⁹

4. 4. 1 Formy rodiny z historického pohledu

Tak jako se vyvíjelo lidstvo a společnost, tak i rodina podlehla v průběhu dějin přirozenému vývoji. Všeobecně známá je představa lidí opírající se především o znalost monogamní formy soužití, existovaly i jiné méně známe formy rodinných a sexuálních vztahů. V pravěké společnosti žili muži v mnohoženství a ženy v mnohomužství. Byla tu vláda neomezeného pohlavního styku, Každá žena patřila každému muži a naopak. Postupně se ze sexuálního soužití vylučovali bližší a později i vzdálenější příbuzní, až zůstala jedna dvojice. Podle Engelse to souvisí s rozvojem produktivity práce a soukromého vlastnictví, což narušovalo rodinné svazky a na jejich místo nastupuje nová organizovaná společnost zvaná stát, kde rodinný řád je ovládaný řádem majetkovým. Tedy manželské společenství je výsledkem majetkových rozdílů mezi jednotlivými členy.

Engels uvádí tři základní formy manželství:

1. Manželství skupinové

Charakteristické pro tuto nejstarší formu manželství je, že určitá skupina mužů je pohlavně vázána s určitou skupinou žen. Vládne mezi nimi pohlavní nevázanost, která však nesmí být chápána jako absolutně neomezený sexuální styk ani ji nelze ztotožňovat s prostitucí. Pohlavní život byl chápán jako přirozená náklonnost k druhému pohlaví. Skupinové manželství se vyskytuje v době divoštství a prošlo dvěma stádii.

a) *Rodina pokrevně příbuzných* – je první stupeň vývoje rodiny. Připouštěly se neuspořádané manželské svazky v rámci jednoho pokolení. Již zde byl ale patrný, zákaz spojení mezi příslušníky dvou generací- mezi rodiči a dětmi. Nebyl zde rozdíl mezi bratrem a bratrancem, sestrou a sestřenicí, všichni si byli navzájem bratry a sestrami.

b) *rodina punaluánská* (punalua = blízký druh) – je druhým typem skupinového manželství. Oproti prvnímu typu tu přibyl zákaz pohlavního styku v jedné a téže generaci. Ke styku nesmělo dojít mezi bratrem a sestrou ani blízkými příbuznými. Toto omezení přirozeně přispělo k rychlejšímu a zdravějšímu vývoji kmenů.

---

69 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 212

Důležité je zmínit fakt, že v tomto období bylo možno stanovit pouze příbuzenské vztahy z matčiny strany, hovoříme tedy o mateřském právu – matriarchátu. Muž do rodu přicházel, zatímco vdaná žena v rodu zůstávala, měla v rukou celé hospodářství rodiny a v kmeni větší moc než muži. Dalším důsledkem tohoto uspořádání byl i fakt, že žena vedla usedlejší způsob života a muž naopak pohyblivější, tak bylo poměrně obtížné zjistit, kdo je otcem dítěte.

2. Rodina párová

Je druhá historicky vyšší forma rodiny. I když vznikla na nejvyšším stupni divočství, k jejímu rozvoji došlo až v období barbarství. Párová rodina se skládala z jednoho muže a jedné ženy, úplná věrnost se ale vyžadovala především po ženách. V tomto typu rodiny docházelo k vylučování ostatních osob z pohlavního soužití, což znamenalo, že posloupnost se určovala jak po matce, tak i po otci. V období, kdy se tento typ rodiny rozšířil, se rozpadal matriarchát a vznikal patriarchát. Postupně vzrůstá postavení a úloha muže v rodině i společnosti. Vzniká první společenská dělba práce – oddělení pastýřských kmenů od ostatních, zrychluje se tempo výrobních sil a člověk dokáže vyrobit víc, než potřebuje pro vlastní potřebu. Stáda byly prostředkem obživy, komu patřil dobytek, tomu patřilo zboží a otroci. Tohle vše patřilo muži. Žena sice mohla tohle vlastnictví také užívat, ale neměla na něm svůj podíl.

Objevují se dva rozdílné typy mužů. Divoký válečník a lovec, který se s druhým místem v rodině spokojí a pastevec, který si zakládá na svém bohatství a majetku, dostává se na první místo a ženu zatlačuje na místo druhé. Postavení ženy jak v domácnosti, tak i ve výrobní činnosti je poníženo a ztrácí svoji hospodářskou úlohu.

3. Monogamie

Monogamie je třetí vývojovou formou rodiny, úzce související především se vznikem třídní společnosti. Manželský svazek je tu mnohem pevnější a obtížněji rozvazatelný, jak tomu bylo u párového soužití. Růst rodinného bohatství a vznik soukromého vlastnictví je příčinou přísnější pohlavní morálky. Děti se ujmou otcova majetku a stanou se právoplatnými dědici, proto se pohlavní styk s jinými osobami vylučuje. Otcovství je bezesporu jedinou a nejdůležitější podmínkou pokrevního dědění.

Muž dosáhl absolutní hospodářské nadvlády, jakákoli nevěra z jeho strany je stále přijatelnější než nevěra ženy, která je stíhána přísněji. Muž má také právo, ženu vypudit z manželského svazku. Manželství se v této době stává především obchodem a nemusí být vždy výsledkem přirozené pohlavní náklonnosti, z čehož vyplývala existence pohlavního styku mimo manželství. Ta ovšem byla výsadou spíše mužů.

Vzniká nová pohlavní morálka – heterismus. Heterismus znamená, že muž má sexuální styk

s nevdanými ženami. Dalším pojmem souvisejícím s touto dobou je cizoložství – pohlavní styk s ženami vdanými. Obě tyto skutečnosti jsou oficiálně společností zatracovány, neoficiálně ale tolerovány.

Ženy v této době mají sice určitou úctu a vážnost, ale ta už neplyne z významného hospodářského postavení. Největším mravním pokrokem monogamní rodiny byla individuální pohlavní láska. Pohlavní styk v důsledku přísných omezení začínal nabývat specifického rázu. Poprvé v dějinách lidstva se musel pohlavní pud a vášeň omezit pouze na jednu konkrétní osobu. Rozdílné je i pojetí manželské lásky, která není příčinou svazku, nýbrž jeho důsledkem. Manželé si na sebe začali postupně zvykat a museli se smířit se svým osudem. Manželství bylo závislé na hospodářských, politických a náboženských podmínkách a vznikalo bez souhlasu těch, kterých se týkalo.⁷⁰

4. 4. 2 Obraz současné rodiny

Muž jako živitel rodiny, žena pečující o děti a domácnost – tento obraz je přijatelný pro většinu naší populace, přestože se v realitě příliš nevyskytuje. Otázkou zůstává, proč se lidé k tomuto výrazně asymetrickému uspořádání rolí přiklánějí? Je to snad touha vrátit se k něčemu, co fungovalo, anebo jde spíše o idealizaci minulosti?

Výzkumy 90. let v České republice potvrdily, že stále více mužů se zaměřuje spíše na svoji práci než na rodinu, zatímco pro ženy platí opak (i ženy s vysokoškolským vzděláním). Muž není jediným ani hlavním živitelem rodiny, je spíše spoluživitelem, o postavení rolí se dělí se svojí ženou. V posledních letech příjem žen není pouze doplňkovým příjmem, ale nutnou součástí celkového příjmu rodiny, udržující odpovídající a přijatelnou úroveň rodiny. Mužům tedy částečně ubyla povinnost finančně zabezpečit rodinu.

Otázkou zůstává, jestli muž přebírá na oplátku něco z ženiných povinností? Ve většině domácností žena stále vykonává a organizuje veškeré domácí práce. Doménou domácích prací zůstává hlavně praní a vaření. Je pravdou, že mnoho mužů rádo vaří, ale je to vaření spíše ze záliby než z nutnosti a z potřeby.

Je nutné samozřejmě zmínit i mužské domácí práce, které ovšem nejsou vykonávány každý den a s takovou pravidelností jako práce, které nesou označení „ženské“. Mužské domácí práce jsou často spojovány s koníčky a hobby, na rozdíl od těch ženských, které se monotónně opakují každý den. Muži na domácnost vynakládají podstatně méně času než

---

70 MARUŠIAK, M. Rodina a manželství. 1 vydání. Praha: Svobodné slovo, 1964, s. 28-36

ženy a mají pozici spíše pomocníků.

Co se týče sféry rozhodování o důležitých věcech, ve většině rodin rozhodují muž a žena společně (o nákupu drahých věcí, koupi auta, zařizování bytu, o počtu dětí atd.). Muž tedy v rodině důležitá rozhodnutí již nečiní sám. Ztratil tedy mnoho ze svého dominantního postavení, které mu kdysi bylo přislíbena zákonem, a přestal být pověstnou hlavou rodiny. Ženy obvykle a nejčastěji sami rozhodují o běžných provozních záležitostech rodiny, jako je běžné hospodaření s penězi, nákupy dárků, oblečení. Muž pak vstupuje do oblasti rozhodování při záležitostech zásadního a dlouhodobějšího charakteru. Zajímavé je, že muži považují sebe sama při rozhodování za důležitější, než jsou ochotny jim ve skutečnosti přiznat jejich protějšky.

V pozici muže jako otce a ženy jako matky v naprosté většině domácností převládá tzv. **tradiční model** péče o dítě. Ženy tráví s dětmi nejen nejvíce času, více se jim věnují, což plyne ze zajišťování každodenní, základní péče o ně, učí se s nimi a starají se o náplň jejich volného času. Žena má také hlavní díl zodpovědnosti na jejich výchově. Matka je považována za nejdůležitější osobu v životě dětí se všemi plusy i mínusy, které to sebou přináší. Je pečovatelkou, vychovatelkou i kamarádkou. Otec v tomto modelu vystupuje vůči dětem spíše jako autorita. Matka je odpovědná za celkový vývoj dítěte, je považována za hlavního činitele v jeho výchově.

Vedle tradičního modelu péče o dítě existuje i model **smíšený**, kdy se muž na výchově dětí účastní o něco více. Otec se snaží dětem co nejvíce věnovat a je hlavním činitelem v náplni jejich volného času – hraje si s nimi, chodí s nimi ven, sportuje s nimi, učí se s nimi atd.

Poslední model se označuje jako **partnerský**. Je doposud málo rozšířený a podíl rodičů na péči o dítě a na jeho výchově je relativně nejvíce rovnocenný a vyrovnaný. Každý se svému dítěti věnuje podle svých možností a časových dispozic a snaží se mu dát to, co mu ten druhý dát nemůže.

Problémem žen v mnoha českých rodinách je nedůvěra ve schopnosti muže, postarat se o své dítě. Proto, má-li tato situace nastat, tak se ji žena všemožně snaží muži ulehčit – navaří, vše připraví, jen aby se otec mohl plně věnovat svému potomku. Ženy možná až zbytečně moc muže podceňují, ti pak svoji neschopnost často demonstrují nebo se za ni pouze schovávají. A při tom v některých situacích jsou muži schopni si bravurně poradit a zvládnout nejen domácnost, ale i péči o dítě.⁷¹

Sociologové a rodinní poradci se v posledních letech přiklání k názoru, že s příchodem

---

71 VODÁKOVÁ, A. A O. Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003, s. 105-108

děti přibývá v domácnosti napětí a klesá spokojenost s manželstvím. Novopečení rodiče se obvykle z narození dítěte radují, jen málokdy jsou připraveni na to, do jaké míry jim dítě naruší život. Náročné situace však nezasahují matky a otce ve stejné míře. Otcové se účastní péče o dítě nejméně v jejich nejmladším věku. Více se začnou zapojovat až je dítěti kolem osmnácti měsíců. Nejvíce se o děti starají ve věku od pěti do patnácti let.

Genderové rozdělení péče o děti má pro muže i ženy jak výhody, tak i nevýhody. Výhodou pro ženy je především blízký vztah, který si mohou k dítěti vytvořit. Mohou sledovat, jak děti rostou, mohou se na jejich vývoji nejvíce podílet. Jsou považovány za „ochránkyň rodinných vazeb“, v rodině navzájem propojují jednotlivé generace, udržují rodinu v soudržnosti. Mají silné vazby jak na děti, tak na své rodiče a sourozence. Svou výlučnou odpovědností ženy přicházejí o část své nezávislosti. Potřeby dětí je nutné plnit okamžitě, bez odkladu a jejich výchova výrazně omezuje čas a možnosti věnovat se jiným zájmům.

Mužům hlavní zátěž péče o rodinu zatím uniká. Jsou zproštěni dřiny i časových nároků, jsou plně zařazeni do pracovního procesu, mají více času na své koníčky, cenou za to, je však společenská a citová vzdálenost od svých vlastních dětí.⁷²

Zkušenosti mužů a žen v případě starosti a péče o dítě se tedy značně liší. Každý z rodičů plní vůči dítěti jinou roli než ten druhý a má k dítěti i jiný vztah. Muži kladou větší důraz na přítomnost a důležitost obou rodičů, ženy naopak vnímají sebe sama jako toho důležitějšího rodiče. Připadají si ve výchově potomků nezastupitelné. Ženy oproti mužům jsou v otázkách výchovy dětí více konzervativní a nechtějí se vzdát svého výsadního postavení.

Dělba práce v domácnosti a rodině bývá ženami hodnocena jako nespravedlivá. Ale situace je ve skutečnosti mnohem komplikovanější. Pokud muž projeví více úsilí starat se o děti a o domácí práce, tak je většinou odměněn nespokojeností ženy. Tato paradoxní situace má však své racionální jádro. Ženy se jednoduše cítí být ohroženy touto „nezvyklou aktivitou“ mužů a brání svou stávající pozici.⁷³

Rodičovství je stále považováno za záležitost hlavně matek, otcové jsou stále do jisté míry od dětí odděleni. V prvních letech života jsou děti převážně v kontaktu s matkou. Jejich každodenní starosti, ale i v pozdějším věku řeší hlavně matky, otcové se účastní pouze mimořádně nebo tehdy, dá-li se starost o děti spojit s trávením volného času. Matky stráví v podobě práce v domácnosti a péče o děti i další členy rodiny až dvakrát více času než muži.

---

72 RENZETTI, M. A CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2003, s. 233- 236

73 VODÁKOVÁ, A. A O. *Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?* 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003, s. 109 - 110

Muži si samozřejmě tento problém uvědomují a mají často pocit, že práci zvládají jen na úkor rodiny. Problematiku jak zvládnou kombinaci pracovní a rodinné zátěže lze vyřešit partnerskou dělbu práce a odpovědnosti. Muži spoléhají více na partnerskou dělbu práce a péče, ženy na vstřícnost zaměstnavatele, využití služeb a dalších osob.

Společnost se v otázkách rodičovství jeví jako velmi konzervativní. Zažité a jen velmi pomalu se měnící stereotypy o dělbě genderových rolí v rodině a v práci se stále střetávají s dynamikou změn, hlavně v oblasti trhu práce. V období rodičovství je stále složitější kombinovat pracovní a soukromý život. Životní realita dnešních mužů a žen je dost odlišná, zejména v oblasti volby ve vztahu k práci a k rodině. Muži a ženy se také liší v tom, na co kladou ve svých životech – v práci a v rodině – důraz. Muži se soustředí na seberealizaci prostřednictvím práce a na kariéru, ženy se orientují na věci úzce související především s potřebami rodiny. O ženách a mužích se v žádném případě nedá hovořit jako o homogenní, monolitické skupině. Existují mnohé diference, které se v případě rodičovství projevují zejména v populaci žen.⁷⁴

---

74 KŘÍŽOVÁ, A. *Pracovní a rodinné role a jejich kombinace v životě českých rodičů: plány versus realita*. 1 vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, s. 87 - 88

PRAKTICKÁ ČÁST

5. EMIRICKÝ VÝZKUM

5.1 Zkoumaný vzorek a pracovní postup

V praktické části této diplomové práce je použita metoda dotazníkového šetření, která je zaměřena na problematiku genderových stereotypů v rodinných a intimních vztazích. Formou dotazníku byly zkoumány dvě cílové skupiny, muži a ženy ve věku 30 – 40 let, středoškolského vzdělání, žijící v heterosexuálním vztahu minimálně s jedním dítětem.

Výzkum týkající se dotazníku pro ženy byl proveden na sociálním odboru jednoho olomouckého úřadu, cílová skupina žen je zaměstnána na pozici referentek.

Dotazovaní muži jsou vojáci profesionálové a výzkum byl prováděn u jednoho nejmenovaného útvaru spadajícího pod olomoucké velitelství ozbrojených sil. Cílové skupiny mužů a žen byly záměrně vybrány z odlišných pracovišť a prostředí.

Dotazník určený pro ženy vyplnilo 28 z původního počtu 30 dotázaných žen. Dotazník pro muže vyplnilo 24 z původního počtu 30 dotázaných mužů. Oba dotazníky obsahují 15 otázek, z toho počtu je jedna otevřená. Z počtu uzavřených 14 otázek respondenti označují jednu z nabídnutých alternativ, v sedmi případech mají možnost k vybrané alternativě volně vyjádřit svoje poznámky a důvody. Výsledky dotazníkového šetření jsou uváděny v procentech a v počtu respondentů. Respondenti byli požádáni, aby uvedli při vyplňování otázek i svůj věk.

Dotazníky jsou sestaveny tak, aby poskytovaly odpovědi na stanovené hypotézy.

Časový harmonogram výzkumu:

Příprava výzkumu:	leden – únor 2010
Výzkum:	únor – březen 2010
Zpracování výsledků:	březen 2010

5. 2 Navržené hypotézy

HYPOTÉZY VZTAHUJÍCÍ SE K DOTAZNÍKU PRO ŽENY:

Hypotéza H1: „Většina žen je spokojena s rozdělením pozic a rolí ve vztahu i v rodině a nemá pocit diskriminace“

Hypotéza H2: „Většina žen má větší podíl na domácích pracích než muži“.

Hypotéza H3: „Většina žen dává přednost rodině před kariérou a profesní růst pro ně není prioritou“.

Hypotéza H4: „Většina žen vnímá rozdíly v komunikaci mezi oběma pohlavími“.

HYPOTÉZY VZTAHUJÍCÍ SE K DOTAZNÍKU PRO MUŽE

Hypotéza H5: „Většina mužů je spokojena s rozdělením pozic a rolí ve vztahu a ženy nediskriminuje“.

Hypotéza H6: „Většina mužů má menší podíl na domácích pracích než ženy“.

Hypotéza H7: „Muži dávají přednost spíše ženám rodinného typu a nevyhledávají kariéristky“.

Hypotéza H8: „Většina mužů vnímá rozdíly v komunikaci mezi oběma pohlavími“.

HYPOTÉZY VZTAHUJÍCÍ SE K OBĚMA DOTAZNÍKŮM

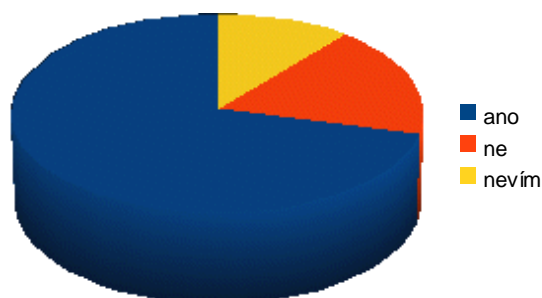
Hypotéza H9: „Mezi vyšší příjmu a určováním rolí ve vztahu je souvislost“.

Hypotéza H10: „Ve většině domácností převládá tradiční model péče o dítě nad modelem spíšeným a partnerským“.

5.3 Vyhodnocení dotazníku pro ženy

Vyhodnocení otázky č. 1.: „Jste spokojena s rozdělením pozic a rolí ve Vašem vztahu a v rodině?“

Celkem respondentů	100,00%	28
ANO	71,00%	20
NE	18,00%	5
NEVÍM	11,00%	3

Hned první otázka se úzce váže k hypotéze č. 1. Z celkového počtu 28 žen je 71% spokojeno s rozdělením svých rolí a pouhých 5% spokojeno není. Nejčastějším důvodem nespokojenosti 2 z 5 žen uváděly výkon domácích prací a starosti s rodinou, pro jednu ženu nespravedlnost spočívala ve výroku „my musíme rodit děti“ a poslední z žen důvod neuvedla. Nutno ještě podotknout, že všechny z pěti nespokojených žen jsou vdané minimálně 10 let. Přímá úměra mezi mírou spokojenosti a délkou trvání manželství byla v tomto případě zřejmá, samozřejmě to není pravidlem.

Vyhodnocení otázky č. 2.: „Kdo je ve Vašem vztahu a v rodině dominantnějším?“

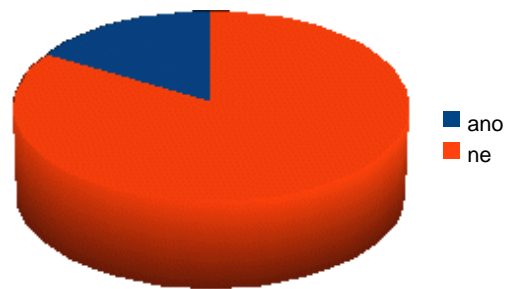
Celkem respondentů	100,00%	28
ŽENA	0,00%	0
MUŽ	7,00%	2
OBA STEJNĚ	93,00%	26

U otázky č. 2. velká většina žen (93%) uvedla, že dominantní jsou oba partneři stejně, tedy že dominantní vlastně není nikdo. Pouze dvě z dotázaných žen uvedly, že tím dominantním je muž. Podle této zodpovězené otázky by se tedy dalo usuzovat, že pozice a role mužů a žen v dnešní společnosti jsou relativně vyrovnané, což koresponduje i s větším počtem kladných odpovědí týkajících se předchozí otázky.

Vyhodnocení otázky č. 3.: „Máte pocit, že jste vůči svému partnerovi v něčem diskriminovaná?“

Celkem respondentů	100,00%	28
ANO	18,00%	5
NE	92,00%	23

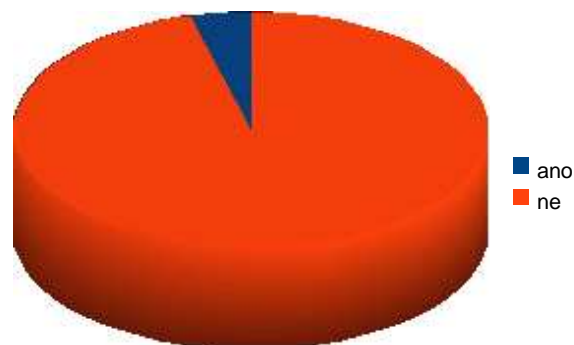

Na tuto otázku opět většina žen (92%) odpověděla, že nemá pocit diskriminace. Jedna z pěti žen uvedla, že je diskriminovaná ve všem a zbývajících počet žen, který na tuto otázku odpověděl kladně, uváděl důvody jako výše platu, méně pracovních příležitostí, málo času na koníčky a opět porod. Ženu, pro kterou porod znamená diskriminaci a nevýhodu, opravdu nechápu. Podle mého názoru, a myslím i většiny žen, je porod asi nejlepším okamžikem v životě vůbec. Pravděpodobně tato žena měla na mysli fyzickou bolest a námahu, kterou si musí zkusit každá z nás. Ale i přesto je právě rození dětí, tím nejzásadnějším rozdílem mezi mužem a ženou. A i kdybychom byly diskriminovány na plné čáře, měly nižší postavení, pozice a role než muži, neuměli číst, psát a dokonce ani mluvit, tak stejně na pomyslné míse vah, právě díky této skutečnosti, bude naše pohlaví vždy o chlup vyš než to mužské. A je škoda, že některé ženy si to neuvědomují a neváží si toho.

Vyhodnocení otázky č. 4.: „Souhlasila byste s tím, aby Váš partner šel místo Vás na rodičovskou dovolenou?“

Celkem respondentů	100,00%	28
ANO	4,00%	1
NE	96,00%	27

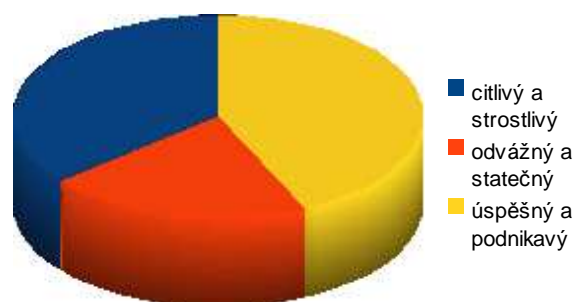
U otázky č. 4 jsem byla opravdu překvapena počtem záporných odpovědí (96%). Je zřejmé, že velká většina dotázaných, by péči o dítě do třech let svému partnerovi nepřenechala. Jako nejčastější důvody byly uváděny – kojení, výroky typu „já jsem přece matka“, nedůvěra v partnerovi schopnosti, vyšší příjem partnera a z toho plynoucí nevýhoda, při jeho odchodu na mateřskou dovolenou atd.

Vyhodnocení otázky č. 5.: „Kdo má ve Vaší rodině (vztahu) větší podíl na domácích pracích?“

K této otázce není co dodat. Všechny z dotázaných žen mají větší podíl na domácích pracích.

Vyhodnocení otázky č. 6.: „Které z následujících vlastností by Vám na muži více imponovaly?“

Celkem respondentů	100,00%	28
Citlivý a starostlivý	36,00%	10
Odvážný a statečný	21,00%	6
Úspěšný a podnikavý	43,00%	12

43% respondentek by dalo přednost muži úspěšnému a podnikavému, což celkem odpovídá trendu současné moderní doby. Peníze a úspěch vítězí nad citlivostí a starostlivostí odvaha a statečnost se posouvá na poslední místo. Paradoxně se genderové role ve vztazích a v rodině s vývojem společnosti mění, ale některé skutečnosti, například sňatky z rozumu přetrvávají dodnes.

Vyhodnocení otázky č. 7.: „Kdo ve Vaší rodině (vztahu) rozhoduje o důležitých věcech?“

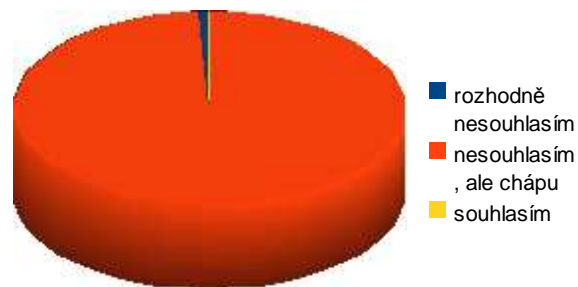
Celkem respondentů	100,00%	28
ŽENA	0,00%	0
MUŽ	7,00%	2
OBA	93,00%	26

U otázky číslo 7 většina žen odpověděla, že o důležitých věcech rozhoduje společně s partnerem. Pouhých 7% uvádí, že důležitá rozhodnutí činí muž. Ani jedna žena nerozhoduje o podstatných věcech týkajících se rodiny a vztahu sama.

Vyhodnocení otázky č. 8.: „Souhlasíte s ženami, které dávají přednost kariéře před rodinou?“

Celkem respondentů	100,00%	28
Rozhodně nesouhlasím	46,00%	13
Nesouhlasím, ale chápu je	50%	14
Souhlasím	4,00%	1

Dá se říci, že většina žen se k této otázce vyjádřila záporně, 46% tuto skutečnost radikálně odmítá, 50% s ní nesouhlasí, ale chápe ji a pouhé 4% s ženami upřednostňujícími kariéru souhlasí.

Vyhodnocení otázky č. 9: „Kdo má ve Vaší rodině (vztahu) vyšší příjem?“

Celkem respondentů	100,00%	28
ŽENA	0,00%	0
MUŽ	93,00%	26
OBA STEJNĚ	7,00%	2

Z vyhodnocení této otázky je zřejmé, že vyšší příjem do rodin přinášejí spíše muži. Ani v jednom z případů nemá žena lépe placené zaměstnání než muž. A pouhých 7% partnerů je na tom příjmově stejně.

Vyhodnocení otázky č. 10.: „Ovlivňuje podle Vás výše příjmu rozdělení pozic a rolí ve vztahu?“

Celkem respondentů	100,00%	28
ANO	7,00%	2
NE	93,00%	26

U otázky číslo 10 většina respondentek odpověděla záporně, tedy výše příjmu neovlivňuje rozdělení pozic a rolí ve vztahu. Pouhé 2 odpovědi z 28 byly kladné, ale důvody

zde nebyly uvedeny.

Vyhodnocení otázky č. 11.: „Kdo ve Vaší rodině (vztahu) zabezpečuje převážně péči o dítě?“

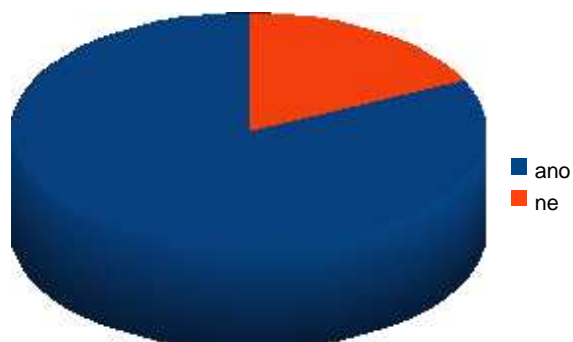
Celkem respondentů	100,00%	28
Matka, otec je spíše pomocník a autorita	82,00%	23
Převážně otec	0,00%	0
Oba stejně	18,00%	5

Podle otázky č. 11 jasně vyplývá, že ve většině rodin a domácností zabezpečuje péči o dítě převážně žena (82%). Ani v jednom případě není starost o dítě výlučně záležitostí otce. Pouhých 18% tázaných žen uvádí, že o dítě pečují oba rodiče společným dílem. Výsledné odpovědi tedy logicky korespondují s výsledky u otázky č. 4, kdy by velká většina žen nepřenechala mateřskou dovolenou svému partnerovi.

Vyhodnocení otázky č. 12.:“ **Myslíte si, že jsou nějaké rozdíly v komunikaci mezi mužem a ženou?**“

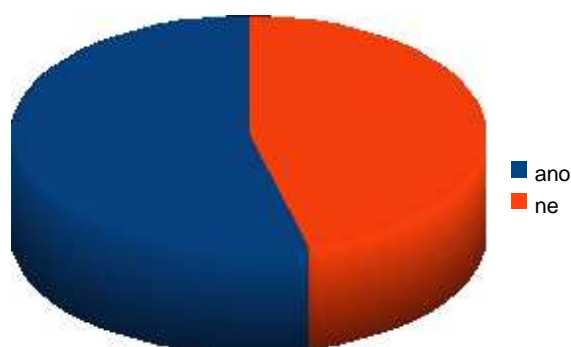
Celkem respondentů	100,00%	28
ANO	82,00%	23
NE	18,00%	5

Na tuto otázku respondenty odpověděly podle mého očekávání. Velká většina vidí rozdíl v komunikaci mezi mužem a ženou, ale jen málokterá, ho dokázala definovat. Rozdíly spočívají například v tom, že muži neumí naslouchat, myslí na jiné věci než ženy, stejné věci chápou odlišným způsobem, ženy mají potřebu své problémy řešit otevřeně a okamžitě, muži naopak o svých problémech mlčí. Jedna z respondentek uvedla: „Na mém muži my nejvíce vadí, že se s ním nedá hádat. Mám potřebu, to ze sebe dostat a mluvit o tom, a on mlčí nebo odejde.“ Myslím, že podobný problém má asi většina z nás. Ženy jsou určitě, co se týká komunikačních schopností, mnohem lépe vybaveny než muži.

Vyhodnocení otázky č. 13.: **“Myslíte, že mají muž a žena v současné době stejné pracovní příležitosti a šance?”**

Celkem respondentů	100,00%	28
ANO	54,00%	15
NE	46,00%	13

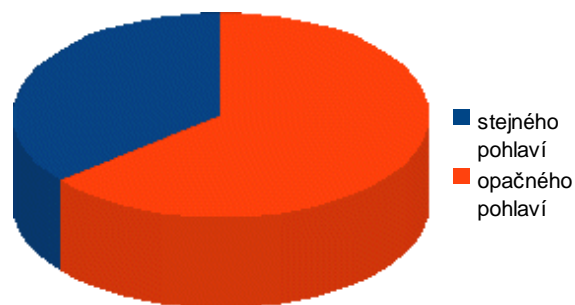

Odpovědi u této otázky byly téměř vyrovnané. 54% žen uvádí, že muž a žena nemají stejné pracovní příležitosti. Důvod vidí především v tom, že pro zaměstnavatele jsou neperspektivní pracovní sílou. Odchází na mateřskou dovolenou, po mateřské bývají často doma, když je dítě nemocné. Muži se v tomto ohledu jeví jako více spolehlivější. 46% žen odpovědělo, že obě pohlaví mají v dnešní době stejné pracovní příležitosti.

Vyhodnocení otázky č. 14.: **„Pracuje se Vám lépe v pracovním kolektivu se spolupracovníky.....“**

Celkem respondentů	100,00%	28
Stejného pohlaví	36,00%	10
Opačného pohlaví	64,00%	18

Většině žen (64%) by se lépe pracovalo s kolegy opačného pohlaví. Uvádějí, že muži jsou méně pomlouvační a hádají a umí řešit spory, bez hádek, jsou vstřícnější a ochotnější. Zbývajících 36% respondentek by raději pracovalo v kolektivu ženském. Jako důvod uvedly mužskou ješitnost a aroganci a paradoxně to, co bylo u první skupiny žen uváděno jako výhoda (schopnost řešit spory bez hádek), druhá skupina žen považovala za nevýhodu. Muži se nad spory povznesou a raději se jim vyhnou, a když už je řeší, tak s jakýmsi nadhledem a odlehčeností. Nutno podotknout, že v pracovním prostředí, odkud tázané respondentky pocházejí, se muži vyskytují opravdu zřídka, to možná značně ovlivnilo výsledky odpovědí.

5. 4 Vyhodnocení hypotéz vztahujících se k dotazníku pro ženy

Po vyhodnocení dotazníku následovalo ověřování hypotéz a byly stanoveny tyto závěry.

Hypotéza H1: „Většina žen je spokojena s rozdělením pozic a rolí ve vztahu i v rodině a nemá pocit diskriminace“.

Z výsledků šetření vyplývá, že většina tázaných žen (71%) je v podstatě spokojena s rozdělením pozic a rolí ve vztahu.

Hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza H2: „Většina žen má větší podíl na domácích pracích než muži“.

Na základě šetření jsem zjistila, že i tato skutečnost je pravdou. Všechny respondentky

jednotně uvádí, že na domácích pracích se výhradně podílejí ony.

Hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza H3: „*Většina žen dává přednost rodině před kariérou a profesní růst pro ně není prioritou*“.

Z šetření vyplývá, že 46% tázaných radikálně odsuzuje ženy kariéristky, 50% žen by kariéře přednost nedalo, ale chápou, že některé ženy tuto situaci vidí jinak. Celých 96% respondentek by nepřenechalo mateřskou dovolenou svému partnerovi, z čehož závěrem vyplývá, že rodina a mateřství je stále ještě pro většinu žen prioritou.

Hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza H4: „*Většina žen vnímá rozdíl v komunikaci mezi oběma pohlavími*“.

Vzhledem ke skutečnosti, že 82% žen si myslí, že jsou podstatné rozdíly v komunikaci mezi mužem a ženou a pouhých 18% na tuto otázku odpovědělo záporně, hypotéza je správná.

Hypotéza byla potvrzena.

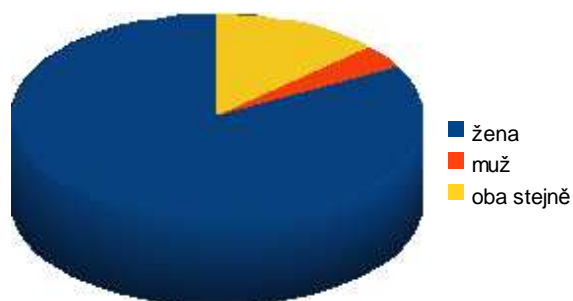
5. 5 Vyhodnocení dotazníku pro muže

Vyhodnocení otázky č. 1.: „Jste spokojen s rozdělením rolí a pozic ve vašem vztahu a v rodině?“

K vyhodnocení této otázky bylo zcela zbytečné vyhotovovat tabulku a graf. Všichni z 24 respondentů odpověděli na tuto otázku kladně.

Vyhodnocení otázky č. 2.: „Kdo je ve vašem vztahu a v rodině dominantnějším?“

Celkem respondentů	100,00%	24
ŽENA	83,00%	20
MUŽ	4,00%	1
OBA STEJNĚ	13,00%	3

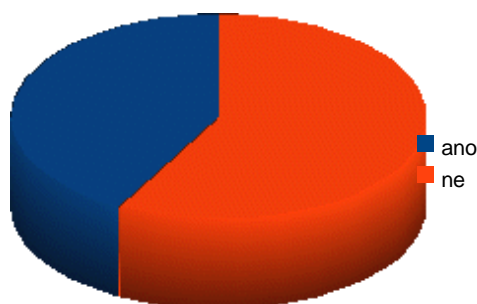
Vyhodnocení této otázky mě opravdu velmi překvapilo. Většina mužů (83%) je přesvědčena, že tím dominantním prvkem v rodině je žena. Pouhé 4% dotázaných se těší dominantnímu postavení. Zbývajících 13% případů tvrdí, že jsou na tom oba partneři stejně.

Vyhodnocení otázky č. 3.: „Máte pocit, že je Vaše partnerka vůči Vám v něčem diskriminovaná?“

Vzhledem k jednotné záporné odpovědi všech dotázaných mužů bylo vyhotovení tabulky a gryfu zcela zbytečné. Muži nemají pocit, že by byly jejich ženy v něčem diskriminované.

Vyhodnocení otázky č. 4.: „Šel byste místo své partnerky na rodičovskou dovolenou?“

Celkem respondentů	100,00%	24
ANO	42,00%	10
NE	58,00%	14

Vyhodnocení otázky č. 4 mě opět velmi překvapilo. Pouhé 4% tázaných žen by přenechalo mateřskou dovolenou svému muži, ale celých 42% mužů by této příležitosti klidně využilo. Je velmi zajímavé, jak se zde názory obou pohlaví rozcházejí. Snad je to dáno tím, že si muži opravdu neuvědomují, co plná péče o dítě znamená a naopak ženy – matky se na oplátku nechtějí vzdát svého výsadního postavení v životě potomka. Hlavním z důvodů je určitě i důvěra ve schopnosti partnera. Ne každá matka je přesvědčena, že by její muž zvládl péči o dítě stejně tak dobře jako ona.

58% respondentů uvedlo, že by na mateřskou dovolenou nešlo. Jako hlavní důvody tohoto tvrzení bylo uváděno – kojení, mateřský instinkt a také výše platu a finanční znevýhodnění v případech, kdy muž vydělává více.

Vyhodnocení otázky č. 5.: „Kdo má ve Vaší rodině (vztahu) větší podíl na domácích pracích?“

U vyhodnocení otázky č. 5 opět není třeba tabulky ani grafu. Všech 24 dotázaných mužů odpovědělo, že na domácích pracích se podílí z velké části především žena.

Vyhodnocení otázky č. 6.: „Který z následujících typů žen by Vám více imponoval?“

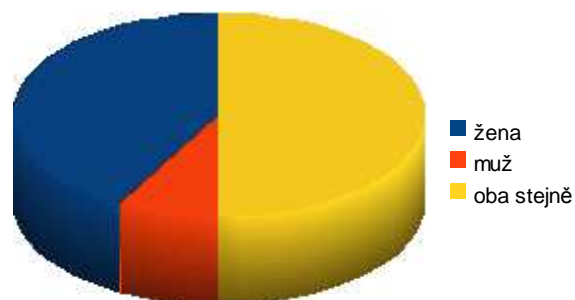
Celkem respondentů	100,00%	24
Rodinný a mateřský typ	21,00%	5
Společenská a nezávazná	75,00%	18
Úspěšná a podnikavá	4,00%	1

U této otázky byla prokazatelná přímá úměra mezi typem odpovědí a věkem respondentů. Velká většina mužů (75%) upřednostňuje ženu spíše společenskou a nezávaznou. 21% respondentů by ocenilo rodinný a mateřský typ. Věková hranice u první skupiny mužů se pohybovala těsně nad třicítkou. A pouze jeden muž by dal přednost ženě podnikavé a úspěšné.

Vyhodnocení otázky č. 7.: **Kdo ve Vaší rodině (vztahu) rozhoduje o důležitých věcech?**

Celkem respondentů	100,00%	24
ŽENA	42,00%	10
MUŽ	8,00%	2
OBA	50,00%	12

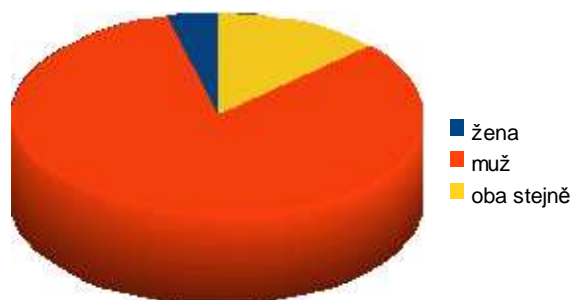
U této otázky 50 % mužů odpovědělo, že se na rozhodování podílí se svojí partnerkou společně. Zajímavé je, že celých 42% respondentů uvedlo, že rozhodování je v rukou ženy a při tom ani jedna žena při položení stejné otázky neuvědla, že by se na rozhodování podílela výlučně sama.

Vyhodnocení otázky č. 8.: „Upřednostňujete kariéru před rodinou?“

U otázky č. 8 všichni muži opět jednotně odpověděli, že v žádném případě nedávají kariéře přednost před rodinou.

Vyhodnocení otázky č. 9.: „Kdo má ve vaší rodině (vztahu) větší příjem?“

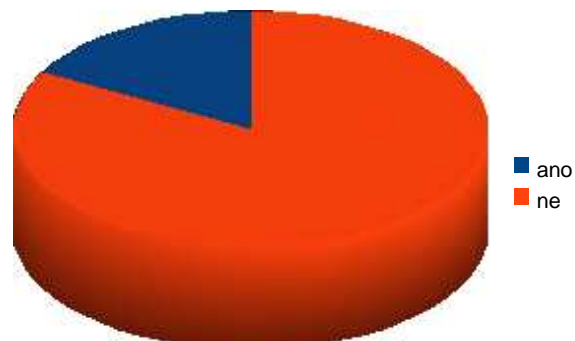
Celkem respondentů	100,00%	24
ŽENA	4,00%	1
MUŽ	83,00%	20
OBA STEJNĚ	13,00%	3

Vzhledem k profesi tázaných mužů je zřejmé že většina z nich (83%) má větší příjem než jejich partnerky. 13% respondentů uvedlo, že příjem v rodině mají oba partneři stejný a pouhé 4% mužů mají menší plat než jejich ženy.

Vyhodnocení otázky č. 10.: „Ovlivňuje podle Vás výše příjmu rozdělení pozic a rolí ve vztahu?“

Celkem respondentů	100,00%	24
ANO	17,00%	4
NE	83,00%	20

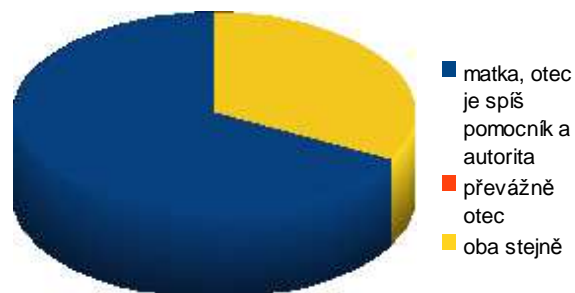

U této otázky většina respondentů (83%) nevidí souvislost mezi výší příjmu a rozdělením pozic a rolí ve vztahu. Pouhých 17% se domnívá, že příjem je rozhodujícím faktorem při určování této skutečnosti.

Vyhodnocení otázky č. 11.: „Kdo ve Vaší rodině převážně zabezpečuje péči o dítě ?“

Celkem respondentů	100,00%	24
Matka, otec je spíš pomocník a autorita	67,00%	16
Převážně otec	0,00%	0
Oba stejně	33,00%	8

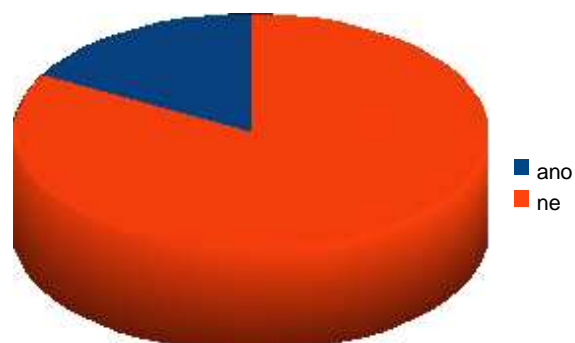

U vyhodnocení otázky č. 11 většina mužů (67%), stejně tak jako žen (82%), odpověděla, že péči zabezpečuje hlavně matka. Ani jeden z respondentů nevedl, že by péči zajišťoval pouze sám.

Vyhodnocení otázky č. 12.: „Myslíte si, že jsou nějaké rozdíly v komunikaci mezi mužem a ženou?“

Celkem respondentů	100,00%	24
ANO	17,00%	4
NE	83,00%	20

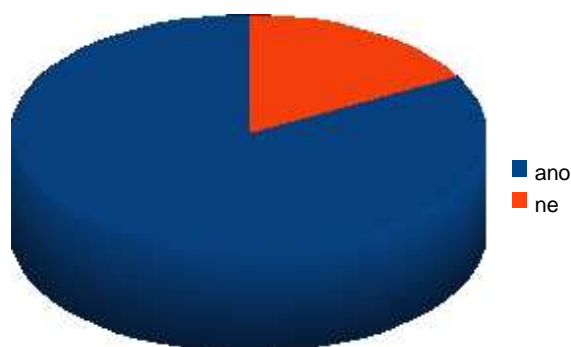

U vyhodnocení této otázky je zřejmý rozdíl odpovědí mužů a žen. Zatímco velká většina žen (82%) se domnívá, že jsou rozdíly v komunikaci mezi pohlavími, tak naopak

většina mužů (83%) je odlišného názoru. Z toho plyne, že si muži neuvědomují problémy a bariéry v komunikaci s ženami. To co žena vidí jako neřešitelný problém, muž většinou ani nepostřehne. Jak už bylo jednou zmíněno, je to pravděpodobně dáno, jak lepšími komunikačními schopnostmi, tak i vnímavějším a citlivějším přístupem k mezilidským vztahům, které ženy beze sporu mají. Výsledné odpovědi mužů mě opravdu velice zaskočily, čekala jsem opačný výsledek.

Vyhodnocení otázky č. 13.: „Myslíte, že mají muž a žena v současné době stejné pracovní příležitosti a šance?“

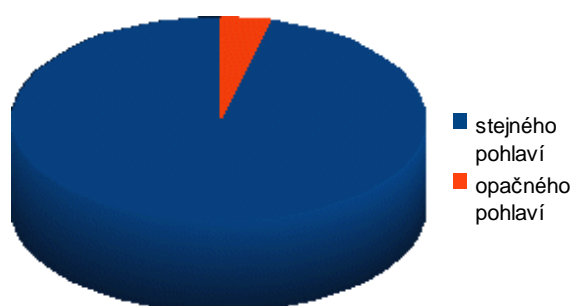
Celkem respondentů	100,00%	24
ANO	83,00%	20
NE	17,00%	4

U vyhodnocení otázky č. 13 je většina respondentů (83%) přesvědčena, že obě pohlaví mají rovné příležitosti a šance v oblasti práce a profese. Pouhých 17% si myslí opak. Jako hlavním důvodem, stejně jako v případě tázaných žen, byla především mateřská dovolená a péče o dítě.

Vyhodnocení otázky č. 14.: „Pracuje se Vám lépe v pracovním kolektivu se spolupracovníky .....“

Celkem respondentů	100,00%	24
Stejného pohlaví	96,00%	23
Opačného pohlaví	4,00%	1

U vyhodnocení otázky č. 14 se odpovědi obou pohlaví značně rozcházejí. Zatímco většina žen (64%) upřednostňuje kolegy opačného pohlaví, tak naopak 96% mužů by dalo přednost spolupracovníkům stejného pohlaví. Důvody tohoto tvrzení jsou totožné s důvody, které uváděly ženy. Vzhledem k pracovnímu prostředí tázaných mužů se tyto výsledky daly očekávat. A proto jsem u dotazníku pro muže vytvořila ještě jednu doplňkovou otázku.

Vyhodnocení otázky č. 15.: **Uveďte nejméně tři zaměstnání, které jsou podle Vás nevhodné pro ženy a uveďte důvod.**

Vzhledem k relativní otevřenosti otázky neuvádím výsledné údaje v tabulce a grafu. Nejčastější zaměstnání, které muži uváděli jako nevhodné bylo voják profesionál. Značné rozhořčení pramenilo z faktu, že ženy jsou finančně hodnoceny stejně a při tom jsou velmi často zvýhodněny a osvobozeny od určitých fyzických námah, např. vytrvalostní běhy. Ženy na pozici vojáka profesionála většinou zastávají funkce sekretářek, výstrojařek, administrativních pracovníků atd. a podle názoru mužů jsou takzvaně „šikovně zašité“ ovšem

za stejných finančních podmínek. Většina mužů také nesouhlasila s účastí žen v misích. Opět jako důvody dotazovaní muži uvedli především fyziologické odlišnosti vyplývající z rozdílu obou pohlaví. Např. počet zvednutých kilo na osobu. Většina misí je mírových. Spočívá v pomoci místním domorodcům se vrátit zpět do normálního života. Vojáci pomáhají opravovat domy, rozváží potraviny a částečně působí i jako ochrana proti občanským nepokojům. Muž vyloží transportér plný potravin mnohem rychleji (díky počtu kil, co může uzvednout) než žena a je za to finančně hodnocen stejně.

Mezi další zaměstnání uváděné jako nevhodné pro ženskou populaci patřili policisté a hasiči. Většinou i u těchto zaměstnání byly uváděny podobné důvody jako v případě armády.

5. 6 Vyhodnocení hypotéz vztahující se k dotazníku pro muže

Hypotéza H5: *„Většina mužů je spokojena s rozdělením pozic a rolí ve vztahu a ženy nediskriminuje“.*

Všichni muži (100%) byli spokojeni s rozdělením pozic a rolí ve vztahu i v rodině a neměli pocit, že by své ženy v něčem diskriminovali.

Hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza H6: *„Většina mužů má menší podíl na domácích pracích než ženy“.*

Při ověřování této hypotézy opět všichni muži jednotně souhlasili s faktem, že jejich ženy mají větší podíl na domácích pracích než oni sami.

Hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza H7: *„Muži dávají přednost ženám spíše rodinného typu a nevyhledávají kariéristky“.*

Při ověřování této hypotézy by většina mužů ocenila spíše ženu společenskou a nezávaznou. Důležitým faktorem při rozhodování mužů byl zcela jistě věk.

Hypotéza nebyla potvrzena.

Hypotéza H8: „Většina mužů vnímá rozdíly v komunikaci mezi pohlavími“.

Celých 83% dotázaných uvedlo, že si nemyslí, že jsou rozdíly v komunikaci mezi mužem a ženou.

Hypotéza nebyla potvrzena.

5. 7 Vyhodnocení hypotéz vztahující se k oběma dotazníkům

Hypotéza H9: „Mezi vyšší příjmu a určování rolí ve vztahu je souvislost“.

Při ověřování této hypotézy se většina mužů (93%) a žen (93%) shodla jednoznačně na tom, že výše příjmu rozhodně neovlivňuje rozdělení pozic a rolí ve vztahu a v rodině.

Hypotéza nebyla potvrzena.

Hypotéza H10: „Ve většině domácností převládá tradiční model péče o dítě nad modelem spíšeným a partnerským“.

Většina mužů (67%) i žen (82%) se v péči o dítě shodla na tom, že převládá větší péče z matčiny strany. Tedy velká většina českých domácností funguje na principu tradičního modelu péče o dítě.

Hypotéza byla potvrzena.

5. 8 Srovnání výsledků dotazníků pro muže a ženy

Vzhledem k podobnosti velké části otázek a většiny hypotéz považuji za důležité srovnání výsledných odpovědí a výsledků dotazovaných mužů a žen.

Srovnání:

Hypotézy č. 1 – ženy, hypotéza č. 5 – muži

„Většina žen je spokojena s rozdělením pozic a rolí ve vztahu a v rodině a nemá pocit diskriminace“.

Tato hypotéza byla potvrzena. 71% žen je spokojeno s rozdělením svých pozic a rolí. 18% respondentek spokojeno s tímto tvrzením není. Zbývajících 11% uvádělo neutrální odpověď.

„Většina mužů je spokojena s rozdělením pozic a rolí ve vztahu a v rodině a ženy nediskriminuje“.

Tato hypotéza byla potvrzena. Celých 100% mužů je spokojeno s rozdělením svých rolí a rozhodně si nemyslí, že by ženy v dnešní době byly diskriminované.

Při srovnání obou hypotéz lze tedy konstatovat, že jsou shodné. Obě pohlaví shodně uvádí spokojenost s rozdělením rolí, muži ženy nediskriminují a ženy si diskriminované nepřipadají.

Hypotézy č. 2 – ženy, hypotéza č. 6 – muži

„Většina žen má větší podíl na domácích pracích než muži“.

Hypotéza byla potvrzena. Všechny z dotázaných žen uvedly, že konají domácí práce mnohem častěji a s větší převahou než muži.

„Většina mužů má menší podíl na domácích pracích než ženy“.

Hypotéza byla potvrzena. Všichni z respondentů uvedly, že mají menší podíl na výkonu domácích prací než ženy.

Při srovnání obou hypotéz lze opět konstatovat shodu. Ženy mají větší podíl na výkonu domácích prací a muži přiznávají svoji menší účast.

Hypotézy č. 3 – ženy, hypotéza č. 7 – muži

„Většina žen dává přednost rodině před kariérou a profesní růst pro ně není prioritou“.

Hypotéza byla potvrzena. Pro většinu dotázaných respondentek, je rodina na prvním místě.

„Muži dávají přednost spíše ženám rodinného typu a nevyhledávají kariéristky“.

Hypotéza byla vyvrácena. I když muži neupřednostňují ženy podnikavé a úspěšné, tak překvapivě dávají přednost spíše ženám společenským a nezávazným, nežli rodinným a mateřským typům.

Při srovnání obou hypotéz nelze konstatovat shodu.

Hypotéza č. 4 – ženy, Hypotéza č. 8 - muži

„Většina žen vnímá rozdíly v komunikaci mezi oběma pohlavími“.

Hypotéza byla potvrzena. Celých 82% žen uvádí, že jsou rozdíly v komunikaci obou pohlaví.

„Většina mužů vnímá rozdíly v komunikaci mezi oběma pohlavími“.

Hypotéza nebyla potvrzena. Většina respondentů si myslí, že nejsou podstatné rozdíly v komunikaci mezi mužem a ženou.

Při srovnání hypotéz hodnotících stejný jev, jsme se u mužů i žen setkali s relativně odlišnými

výsledky. A právě komunikace je zásadní problematikou v oblasti mezilidských vztahů. Mnohé problémy a neshody, někdy i zbytečné, jsou zakotveny právě v komunikaci.

6. ZÁVĚR

V předchozích kapitolách jsme se snažili alespoň trochu nastínit problematiku genderových stereotypů rodinných a intimních vztahů současných mužů a žen, zdůraznit rozdíly mezi oběma pohlavími, protože jedině na základě pochopení odlišností jsme schopni převzít své role a být za ně zodpovědní. Dospěli jsme k závěru, že partnerské a rodinné vztahy v současné kultuře jsou stále ještě do značné míry ovlivněny tradičním rozdělením genderových rolí. Podrobněji jsme se zaměřili na biologické a psychologické odlišnosti obou pohlaví. Stručně byly charakterizovány základní směry a jejich filozofie pohlížející na genderovou problematiku. Nastínili jsme i vývoj a teorie vzniku genderové identity a zabývali se genderovou socializací v průběhu života jedince.

V každé z kapitol jsme se setkávali se zásadními rozdíly mezi oběma pohlavími. Ať už odlišnosti mezi mužem a ženou jsou dány biologicky, fyziologicky či sociálně, prostě tady jsou a důležité je, se naučit s nimi žít a akceptovat je. Přiklání se spíše k teorii strukturálního funkcionalismu, který poměrně logickým způsobem dokáže odůvodnit, proč neexistuje rovnost mezi mužem a ženou. Genderové stereotypy jsou ve společnosti silně zakořeněny, rozdělují funkce a pozice mužů a žen, dávají společnosti určitý řád a pravidla. Změněním či zrušením těchto pravidel můžeme docílit pomyslné svobody, ale za cenu ztráty schopnosti přesně určit rozsah a povinnosti svých rolí.

V empirické části této práce jsme se snažili dokázat, že podstatná většina populace je vlastně spokojena s rozdělením rolí a pozic ve společnosti. To se nám více méně potvrdilo. Přestože se našly ve výsledných odpovědích mužů a žen mnohdy i podstatné odlišnosti, vypovídaly spíše o výše zmiňovaných rozdílech, nežli o zásadních problémech či nespokojenosti. Genderovou problematiku vnímají více ženy nežli muži. Jádrem problému je zcela jistě zakotveno v nedostatečné vzájemné komunikaci mezi pohlavími a v neznalosti zásadních rozdílů. Aby se muž a žena vedle sebe naučili žít, nesmí odlišnosti, které mezi nimi jsou potlačovat a utlumovat, ale naopak se je snažit pochopit a tolerovat. Jedině tak docílí vzájemné spokojenosti. Tedy tolerance, pochopení, důvěra a upřímnost jsou čtyři základní pilíře nezbytné pro fungování vztahu, v případě, že dojde k narušení jednoho z pilířů, je tu záchranná síť v podobě komunikace, která by se v žádném případě neměla podceňovat. Nejhorší slova jsou ta, která nejsou nikdy vyřčena.

Řešení celé problematiky v oblasti genderu spočívá v přesném vymezení rozsahu a povinností každého z nás. Neplatí zde pravidlo demokracie, nejde o utlačování ani diskriminaci, ale pouze o dodržení pravidel a rolí, ke kterým jsme dostali scénář. Neměli bychom ztrácet

čas hádkami o role vedlejší a hlavní, ale snažit se najít způsob, jak svoji roli zahrát co nejlépe.

Lidská společnost se skládá ze dvou základních molekul – muže a ženy. Po staletí jsme dokázali žít vedle sebe, navzájem se doplňovat, udržovat rovnováhu a harmonii. Byli jsme perfektně fungujícím organismem, který postupně podléhal společenským změnám a pod tlakem vývoje se začal rozpadat.

Současná doba úspěšně potlačuje rozdíly mezi mužem a ženou, to je chyba. Čím více se ženy budou snažit vyrovnat a podobat mužům, tím více se od nich budou paradoxně vzdalovat. Muž a žena nejsou ve společnosti rivalové, ale spoluhráči hrající na jednom hřišti, za společný tým. Dnešní ženy jsou odvážné, silné, soběstačné, dokážou sami uživit a finančně zabezpečit rodinu. Svět je plný „moderních princezen“, které nepotřebují k vysvobození udatného rytíře, neboť se draka zbaví sami svou legálně drženou osmatřicítkou.

Vítejme v nové době. Otázkou zůstává, kde je místo pro muže?

SEZNAM LITERATURY:

FAFEJTA, M. *Úvod do sociologie, pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004, 159 s. ISBN 8086768066

HRDLIČKOVÁ, A. *Úvod do gender studies*. České Budějovice: VŠERS, c2008, ISBN 9788086708690

JANOŠOVÁ, M. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. 1 vydání. Praha: Grada, 2008, 285 s. ISBN 9788024722849

KARSTEN, H. *Ženy – muži (genderové role, jejich původ a vývoj)*. 1 vydání. Praha: Portál, 2006, 183 s. ISBN 807367145X

KŘÍŽOVÁ, A. *Pracovní a rodinné role a jejich kombinace v životě českých rodičů: plány versus realita*. 1 vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, 105 s. ISBN 8073301121

MARUŠIAK, M. *Rodina a manželství*. 1 vydání. Praha: Svobodné slovo, 1964, 212 s.

MORUS (LEWINSOHN, R.) *Světové dějiny sexuality*. 2 vydání. Praha: Naše vojsko, 1992, 298 s. ISBN 802060071X

OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. 1 vydání. Praha: Portál, 2000, 171 s. ISBN 8086135152

PEASOVI, A. a B. *Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách*. Brno: Nakladatelství Alman, 2001, 317 s. ISBN 8086135152

PONĚŠINSKÝ, J. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 2 vydání. Praha: Triton, 2004, 201 s. ISBN 8072543741

RENZETTI, M. a CURRAN, J. *Ženy, muži a společnost*. 1 vydání. Praha: Karolinum, 2003, 642 s. ISBN 8024605252

VODÁKOVÁ, A. a O. Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? 1 vydání.
Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003,356 s. ISBN 8086429180

Elektronické zdroje:

VYSKOČIL, F. *Rozdíl mezi mužem a ženou*. Mlčení a mluvení, testosteron a estrogen.
Časopis vesmír. Dostupný z <http://www.vesmir.cz/clanek/rozdil-mezi-muzem-a-zenou>

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha č. 1 : Dotazník pro ženy

Příloha č. 2 : Dotazník pro muže

DOTAZNÍK ŽENY

1. Jste spokojena s rozdělením rolí a pozic ve vašem vztahu a v rodině?

- a) ano
- b) ne - důvod
- c) nevím

2. Kdo je ve vašem vztahu a v rodině dominantnějším?

- a) žena
- b) muž
- c) asi oba stejně

3. Máte pocit, že jste vůči svému partnerovi v něčem diskriminovaná?

- a) ano (v čem)
- b) ne

4. Souhlasila byste s tím, aby váš partner šel místo vás na rodičovskou dovolenou?

- a) ano
- b) ne (důvod)

5. Kdo má ve Vaší rodině (vztahu) větší podíl na domácích pracích?

- a) žena
- b) muž
- c) oba stejně

6. Které z následujících vlastností by vám na muži více imponovaly?

- a) citlivý a starostlivý
- b) odvážný a statečný
- c) úspěšný a podnikavý

7. Kdo ve Vaší rodině (vztahu) rozhoduje o důležitých věcech?

- a) žena
- b) muž
- c) oba

8. Myslíte si, že by měla žena dát přednost rodině před kariérou?

- a) ano
- b) ne

9. Kdo má ve vaší rodině (vztahu) větší příjem?

- a) žena
- b) muž
- c) oba stejně

10. Ovlivňuje podle Vás výše příjmu rozdělení pozic a rolí ve vztahu?

- a) ano (proč)
- b) ne

11. Kdo ve Vaší rodině převážně zabezpečuje péči o dítě?

- a) hlavně matka, otec je spíše pomocník a autorita
- b) převážně otec
- c) oba se staráme stejnou mírou

12. Myslíte si, že jsou nějaké rozdíly v komunikaci mezi mužem a ženou?

- a) ano (jaké)
- b) ne

13. Myslíte, že mají muž a žena v současné době stejné pracovní příležitosti a šance?

- a) ano
- b) ne (důvod)

14. Pracuje se Vám lépe v pracovním kolektivu se spolupracovníky.....

- a) stejného pohlaví (uveďte důvod)
- b) opačného pohlaví (uveďte důvod)

DOTAZNÍK MUŽI

1. Jste spokojen s rozdělením rolí a pozic ve vašem vztahu a v rodině?

- a) ano
- b) ne - důvod
- c) nevím

2. Kdo je ve vašem vztahu a v rodině dominantnějším?

- a) žena
- b) muž
- c) asi oba stejně

3. Máte pocit, že je Vaše partnerka vůči Vám v něčem diskriminovaná?

- a) ano (v čem)
- b) ne

4. Šel byste místo své partnerky na rodičovskou dovolenou?

- a) ano
- b) ne (důvod)

5. Kdo má ve Vaší rodině (vztahu) větší podíl na domácích pracích?

- a) žena
- b) muž
- c) oba stejně

6. Který z následujících typů žen by Vám více imponoval?

- a) spíše rodinný a mateřský typ
- b) společenská a nezávazná
- c) úspěšná a podnikavá

7. Kdo ve Vaší rodině (vztahu) rozhoduje o důležitých věcech?

- a) žena
- b) muž
- c) oba

8. Upřednostňujete kariéru před rodinou?

- a) ano
- b) ne

9. Kdo má ve vaší rodině (vztahu) větší příjem?

- a) žena
- b) muž
- c) oba stejně

10. Ovlivňuje podle Vás výše příjmu rozdělení pozic a rolí ve vztahu?

- a) ano (proč)
- b) ne

11. Kdo ve Vaší rodině převážně zabezpečuje péči o dítě?

- a) hlavně matka, otec je spíše pomocník a autorita
- b) převážně otec
- c) oba se staráme stejnou mírou

12. Myslíte si, že jsou nějaké rozdíly v komunikaci mezi mužem a ženou?

- a) ano (jaké)
- b) ne

13. Myslíte, že mají muž a žena v současné době stejné pracovní příležitosti a šance?

- a) ano
- b) ne (důvod)

14. Pracuje se Vám lépe v pracovním kolektivu se spolupracovníky.....

- a) stejného pohlaví (uveďte důvod)
- b) opačného pohlaví (uveďte důvod)

15. Uveďte nejméně tři zaměstnání, které jsou podle Vás nevhodné pro ženy a uveďte důvod.....

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Hana Srnská
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Genderové stereotypy partnerských a rodinných vztahů v současné kultuře
Název v angličtině:	Gender stereotypes partner's and family's relationships in present culture
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na problematiku genderu a genderových aspektů partnerských a rodinných vztahů v současné kultuře. Na základě studia literatury se zaměří na základní pojmy a vývoje genderu a genderových stereotypů v současné společnosti. Významnou částí diplomové práce je empirický výzkum, jenž se zaměří na analýzu genderových stereotypů v současném pojetí standardních partnerských a rodinných vztahů. Cílem je zjistit nakolik jsou vzorce partnerských a rodinných vztahů ovlivněny tradičním rozdělením genderových rolí a zda jsou muži a ženy s tímto rozdělením spokojeni.
Klíčová slova:	gender, genderové stereotypy, genderová role, vztahy, komunikace, rodina, manželství, sexualita, muži, ženy
Anotace v angličtině:	This thesis is focused of gender aspects of partner and family relationships in contemporary culture. Based on the study of literature will focus on basic concepts and development of gender. Stereotypes in contemporary society. An important part of the thesis is empirical research that focuses on the analysis of gender stereotypes in today's standard approach to partnerships and family relations. The aim is to determine how the patterns of partner and family relationships influenced by the traditional division of gender roles, and whether men and women are satisfied with this division.
Klíčová slova v angličtině:	gender, gender stereotypes, gender roles, relationships, communication, family, marriage, sexuality, men, women

Přílohy vázané v práci:	2 příloh
Rozsah práce:	76 stran
Jazyk práce:	český jazyk